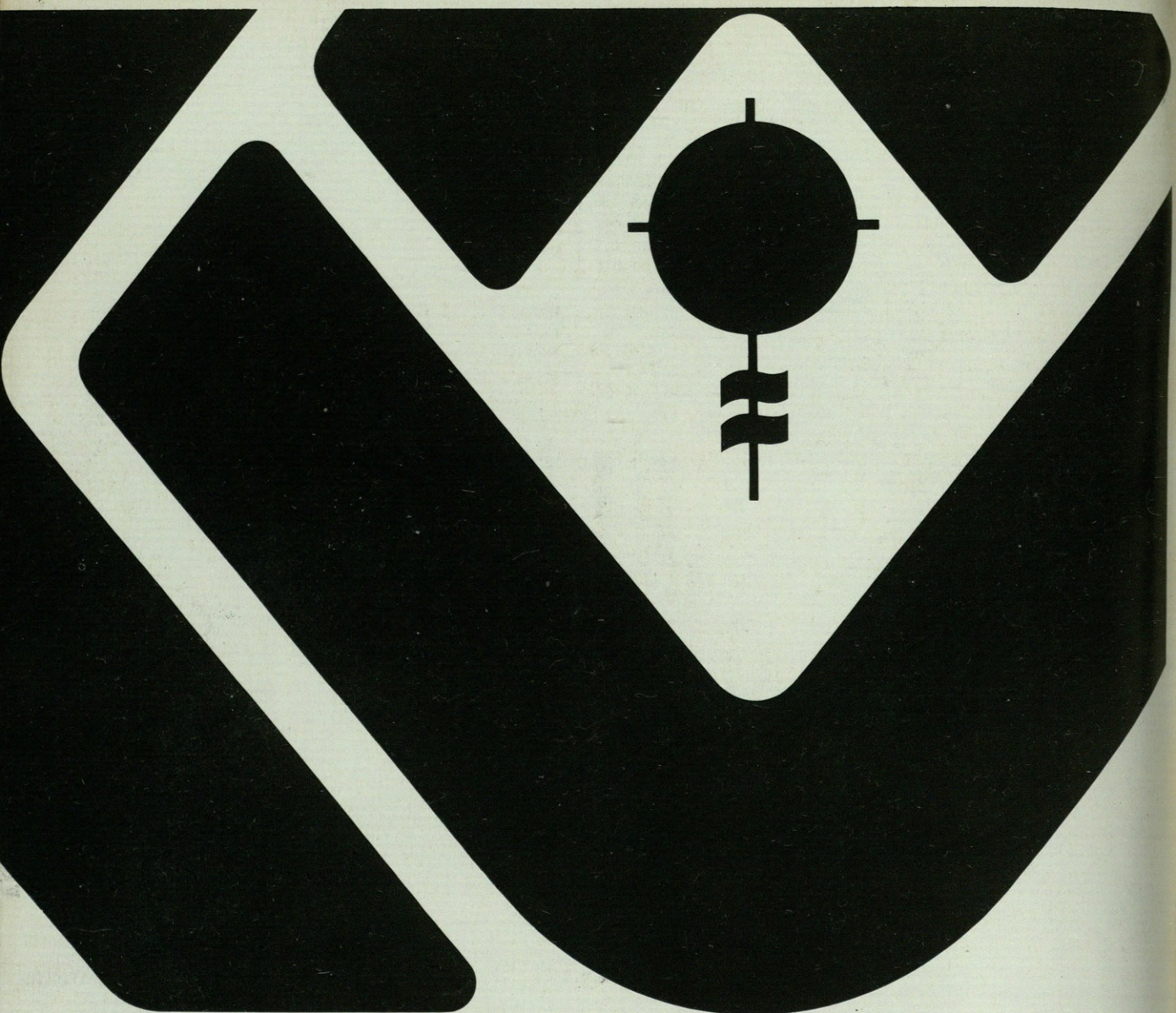

zeruko **ARGIA**

7 hilabeteko
udaletxeetan ZER?

1977 Azaroa 11-XIII garren urtea 851 sentaketa 10 peza

Has zaitez gutaz beste era batera pentsatzen

Gurekin harremanak dituztenei gauzak ikusteko era berri bat, erlazioatzeko beste estilo bat eta zerbitzu sorta osoagoa eskaini nahi diegu. Gure postura, biharra gaurtik eskatzen dizkigun baldintzeta egokitu nahi dugu. Izan ere, inoiz baino hobeak izan nahi dugu. Guztiontzako etorkizun hobe eraiki nahi dugu eta badakigu gaurtik hasi behar dela. Biharra hemen baitago iadanik.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

Biharra hemen dago iadanik

azaroa 11-18

LiBuRuAK

EL NO VASCO A LA REFORMA

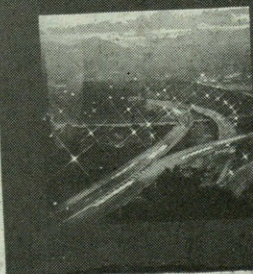

EL NO VASCO A LA REFORMA, Or-tzi. TXERTO. 258 or., 590 pta.

Aspaldian ezer argitaratu gabe baldin bazegoen ere Or-tzi, liburu-gintzara itzuli da berriro. Oraingoan, oso hurbileko historia kontatzeko, duela pare bat urtetik honakoa hain zuzen, aurreko urte batzuetakoa ere pixka bat sartzen duen arren. Gertakizun politikoak bere hartan eta Parlamentuan bizl izan zuena dira liburuaren haria, baina ez anekdotario hutsean geratuz, koherentzi politiko bat —bere koherentzia politiko— emanez baizik. Dirudenez, jarraipena izango du liburu honek.

Hitzaurrean, Estatu Espainoleko beste herrietako irakurleei zuzentzen zaie Letamendia, Euskal Herriko errealitate ulertzeko eskatuz.

GIZARTEA GAUR

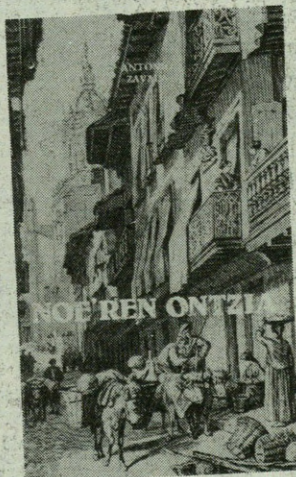

GIZARTEA GAUR, Jesus Maria Arrieta. EREIN. 349 or.

Liburu honek irabazi du Durangoko Azokako lehen saria. Oinarritz-

ko Heziketa Orokorreko 8. mailakoentzat da. Historia, literatura, kultura... guzti hau zabalean, ez bakarrik Euskal Herrian zentratuz, inguru guztia —Estatu Espainola, Europa, mundua...— hartuz baizik. Ez du antzik guk eskolan erabili genituen liburu haiekin.

Jesus Mari Arrieta ezaguna da gaztetxoentzat eta egin dituen liburuengatik. Oraingoan, testugintzara jo du.

NOE'REN ONTZIA, Antonio Zavala. AUSPOA. 130 or., 300 pta.

Oraingoan abereei buruzko bertsoak bildu dizkigu Aita Zabalak. Bere hitzetan, «... Bidasoa'z onunzkoak, legorreko abere edo piztial jarriak, eta, azkenik, ume-zurtzak; egillearen edo aitaren ize-nik gabekoak, alegia».

Astoak, txahalak, zakurrak, ahuntzak... dira kanta gai oraingo honetan.

MINTXO, Migel Berzosa. EREIN.

IPURBELTZeko Mintxo bera bakarrik dator-kigu oraingoan liburu-xka honetan. «Gafe» izugarri horren ha-maika ixtorio biltzen da bertan.

3 SUDURLUZEAK: SPRAY-EN MIS-TERIOA, G. Muro-P. Sestelo. EREIN.

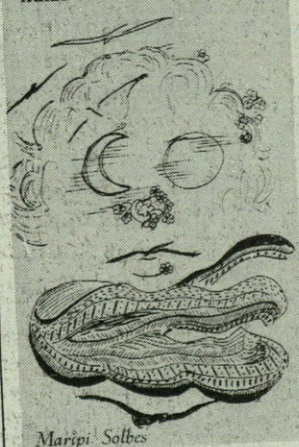
Abenturetako ixtorio bat, miste-ro, akzio eta guztiekin, moderno spray-ak —lokartzaileak, hile lu-zatzzaileak, hile moztzaileak...— daudelako akzioaren erdian; klasi-koagoa marrazkiaren eta ixtorioa-ren desarrollo aldetik. Dena kolo-

retan. G. Muro izan da giongilea eta P. Sestelo marrazkilaria.

IKER ETA IXONE, GAIZKIÑE, G. Muro. EREIN.

Iker eta Ixone dira IPURBELTZ saileko beste bi pertsonai. Antzi-nako munduan, erdi magiko, erdi mitologikoan, bizi dira eta a zer abenturak bizitzen dituzten! Oraingo honetan, Gaizkiñe, oilar lumaz egindako almoadetan azaltzen den jainua suntsitu beharrean aurkitzen dira.

Haize lainotuaren nekeak

HAIZE LAINOTUAREN NEKEAK, Ma-ripi Solbes. USTELA saila. 114 or.

Aspaldian agindu ziguten USTE-LAkoek Maripi Solbesen liburu-a. Argitaratu da azkenean, Durangoko Azokarako hain zuzen, baina ez espreski.

Ez dakigu ongi nola zehaz ge-nezakeen Maripiren lana. Narra-zioa? Itxuraz bai, halako forma du. Poesia? Neurri batetan bai, irudi-menaren munduari dagokionez. Ipuin fantastikoak? Ez da dudarik «errealitatearekiko haustura» maiz gertatzen dela liburuan zehar. Bota iezazkiozu injenuitate tanta bat-zuk eta hor dituzu kocktailaren osagarriak. Eta idaztanka xamur eta populista baten zelofanean bil-duak.

Ez da eguneroko ogia izaten idaz-le berri baten plazaratzea, are gu-

txiago emakumezkoa denean. US-TELA sailari zor dizkiogu azken bi urteotan sortu diren ia idazle be-rrri guztiak, eta beste lau promo-zionatu behar omen dituzte dato-zen hilabetetan.

Ai, Leire, Leire

SORGIN BAT AIDEAN, NIKOLAS MI-KOLAS; AI, LEIRE, LEIRE, Anjel Lertxundi-Jesus Lucas. EREIN.

Duela hilabete aurkeztu genituen TXIBIRIBI BONBON eta TXILIBITU DANBOLINen haritik datozkigu li-buruxka hauk ere. Beraz, bost-sei-zazpi urtetako haurrentzat dira. Horietako batzuk irakurri ahal izango dituzte; beste batzuei, ira-kasle edo gurasoek irakur diezaie-kete. Euskara ederra eta oso erri-tmikoa, Anjel Lertxundiren eskutik.

Horrialde batzu zurian daude eta horik haurrei eskaintzen zaizkie nahi dituzten bezala betetzeko. Haurren sormena bultzatu nahi da horrela.

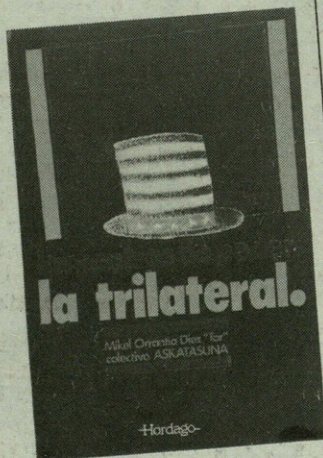
Liburuxka bakoitzari poster bat dagokio, baina aparte saltzen de-na. Politak benetan Jesus Lucasen dibujoko.

NIRE LEHEN HITZAK EUSKARAZ, J. de Juan B. Euskaratzea, taldean. GORDAILU-JB. 95 or.

Liburu hau kaleratu zenetik bi urte da iadanik, oraingoa birargitalpena dugu. Egilea errioxarra da, baina beste hizkuntza batzuetan atera ondoren itzuli zen euskarara liburua. Lan honetan, zenbait hizkuntzalari eta irakasle ari-tu zen, kantuen ardura Imanol Urbieta eta Lurdes Iriondok izan zu-telarik. Bigarren argitalpen hone-tan sail hau osatu egin da, le-henengokoan ageri ziren hutsak zuzentzeaz gain.

Mailaren aldetik, «Lehen irudi, lehen hitzak» eta «Idazketa-hitze-gia»-ren artean kokatzen da liburu hau.

LOS CENTROS DEL PODER, LA TRI-LATERAL, Mikel Orrakia, «Tar». HORDAGO. 338 or., 500 pta.

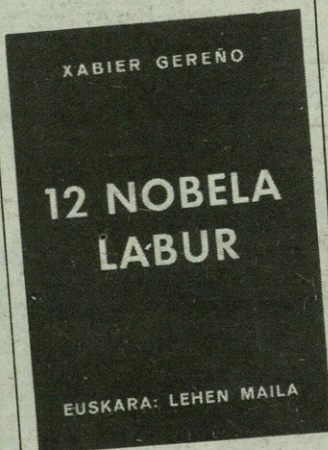
Demokrazia da kapitalismoaren epe berri honetako indarrik haundiena. Herri guztiek onartzen dute itxuraz behintzat demokraziaren jo-koa, edozein dela ere beren erreji-menaren izena. Baina demokrazia honek berak beldur haundia ema-ten dio «Trilateral»-ari, gaurko ka-pitalismoaren jaun eta jabea, ba-tez ere Europan.

Liburu honek hiru zati ditu. Le-henengoan analisis kritiko bat ka-pitalismo berri honetara pasatzera-koan sortu den krisisari buruz. Bi-garrenean, tituloari dagokion gaia: Trilateral; zergati sortu zen, zein-tzuk diren parte hartzen dutenak eta beren erlazioak politika eta ekonomiarekiko, helburuak...

Hirugarrenean, epilogo, Estatu

Espainolean ematen den kapitala-ren internacionalizazioa aztertzen da. Horreta kapituluxka bat Euska-diko ekonomia berritzeari bu-ruz doa.

Autorearen kritika ikuspegi so-zialista libertariotik doa, eta beti datoetan oinarrituz. Liburu ineres-garri benetan.

12 NOBELA LABUR, Xabier Gereño. Egileak argitaratu. Euskara lehen maila. 127 or., 150 pta.

Irakurketa errazeko nobelatxoak dira, orrialde bakoitzean hitz zai-len itzulpena ematen delarik. No-bela batek bestearekin ez du loturarik, gai desberdina du bakoit-zak. Batzuk atzerrian desaroilla-tzen dira: Somozairen Nicaraguan, Chicagon, Amsterdamen etabarre-tan. Narrazioa oso gutxi erabiltzen da nobela hauean, elkar hizketak izanez pixurik haundiena.

ALDIZKARI:AK

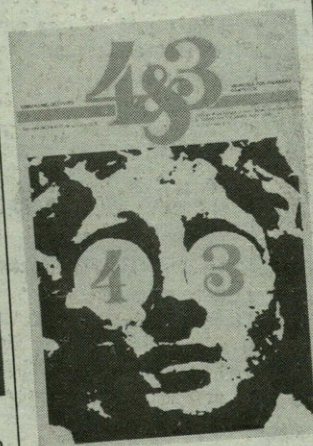
483, semanario gratuito. 1979ko urriaren 24etik 31ra.

Zure kioskoan aurkitzen baduzu «483», hartu beldurrik gabe, dohan da eta. Publizitateko aldizkari bat da, beraz, horren bitartez finan-tziatuko dela dirudi. Baina ordain-dutako anuntzioez gain, dohan ere jar ditzakezu, edozer gauza eska-tuz: etxe bat alkitatzea, auto bat erostea, lagun bat, sukaldeko erre-zetak, edozein lan mota... eta mila gauza. Honetarako, aldizkarian ber-tan azaltzen den kupoi bat bete behar duzu eta testorekin batera bidali Donostiako 1.238 postakaxa-ra. Anuntzio hori rekuadro txiki baten barruan jarri nahi baduzu,

300 pta. Beste zenbait zerbitzu ere eskaintzen du «483»-ek.

Helbidea: Plaza Euzkadi (lehen 13 de septiembre), 1. entlo. Tel.: 284909. eta postakaxa, goian ipi-nl duguna.

Lehen zenbaki honetan gaztela-niaz daude anuntzio guztiak. Hala ere, euskaraz jartzeko oztoporik ez dela izango pentsatzen dugu.

HAIZE GARBIA
EUSKARA ZAINDU ETA AZKARTU

HAIZE GARBIA, euskara zaindu eta azkartu. 25. zenbakia. 1979ko az-ken trimestrea.

Hendaian eta R. Zelaiaren zu-zendaritzapean argitaratzen da hi-ruhilabeteroko hau. Izen bereko elkartearen boletina da eta orain-goan, Jon Oñatibia zenari eskainia dator ia osorik. Haren bizitza eta batez ere lanak zehatz mehatz az-

tertzen dira bertan, frantsesez eta euskaraz.

Azken zatian, euskal gramatikaz mintzatzen da frantsesez HAIZE GARBIA; hor ikusten denez, ez du Euskaltzaindiaren bidea onartzen kontu honetan.

HAIZE GARBIAren ale bakoitza 7,5 lbera kostatzen da eta urte-ko harpidetza berriz 30. Helbidea: 73, Boulevard de la Mer. 64.700. Hendaia.

ROLDE, revista de cultura arago-nesa. II aldia. 7. zenbakia. 1979ko azaroa. 50 pta.

«Rolde de Estudio» Nacionalista Aragonés» delakoak argitaratzen duen aldizkari hau lehen aurkez-tua dugu, baina berriro notizila da, formatoz aldatu egin baita, itxura hobeaxeago hartuz.

Aragoiko nazionalistek argitara-tua, bertako kulturaz dihardu ba-tez ere. Zenbait artikulo «fabla»-n, hau da, Aragoiko hizkuntza zaha-rrean, daude idatzia.

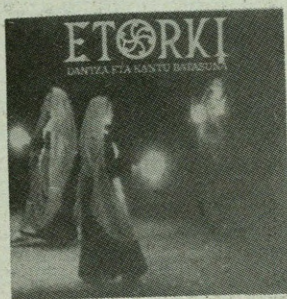
Urteko harpidetza 200 pta. kos-tatzen da. Zaragozako 4.077 posta-kaxa da aldizkari honen helbidea.

DISKOK

EUSKAL HERRIKO DANTZAK, Isidro Larrañaga. IZ-KUXART. 550 pta.

Dantza nahi adina egiteko moduan zara diska honekin. Isidro Larrañagak (akordeoia), Iñaki Garmendia (xirula), Joxe Karrera (bateria), Ion Ander Larrañaga (gitarra) eta irrintziak botatzen dituen M. Karmen Galparsorearen laguntzaz, osatu du.

ETORKI. ELKAR. 500 pta.

Filipe Oyhanbururen **ETORKI** «dantza eta kantu batasunak» toki bat irabazia du euskal folkloreaken barruan. Baina ez da hemen bakarrik geratu eta behin baino gehiagotan ibili da munduan zehar hori azaltzen. Oraingoan, diska batekin datozkigu. Bertan, betiko musikaz gain —«Zumarragako ezpatadantza», «Ai Mari Migel» etabar—, azkenaldiko kantak ere eskeintzen dizkigute —«Bertze batekila», «Aitarik ez dut»...—.

ERAKUSKETAK

SANCHEZ GARCIA

Jose Luis Sánchez Garcíaen paisajeak, Arrasateko Okendo galerian —Magdalena, 13, Telefonoa: 791503—, azaroaren 13 arte.

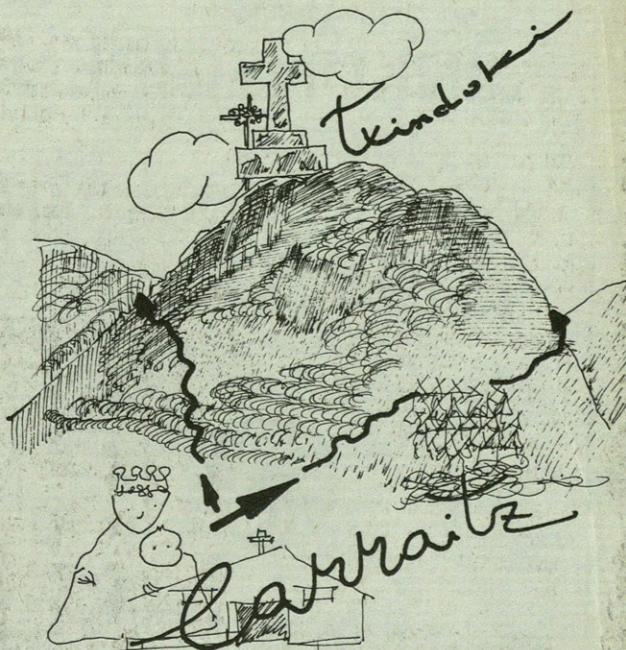
JAIALDIAK

XOXOAK antolatuturik, **OSKORRI**ren jaialdia azaroaren 9an, Algotako San Martin hauzoan.

IHARDUNAK

Lemoizko zentralean aurkako kanpaina berri bati emango zaio hasiera Hegoaldeko lau probintzietan. Hona horren barruan Gipuzkoako Komite Antinuklearen Koordinakundeak antolatu dituen ekintzen zerrenda.

Azaroaren 10ean Euskal Herriaren etorkizunaz mahai-ingurua Beltza, Mario Gabiria eta Medranorenkin. 11n bizikleten manifestazioa bailadetan —18 Komitek dihardute lan honetan—; Donostiako eguerdiko ordubatean izango da, Bulebarrean. 16an, sindikato, entrepresetako komite etabarrek mahai-ingurua langile mugimendua eta «Plan Energético» delakoa eta Lemoizi buruz; Donostiako AISSen izango da, ilunabarreko 7.30etan. 17an, ahal den herri guztietan antolatuko dira ekintzak; Donostian, eguerdiko 12etan, bilkura bat egingo da Diputazioan; arratsaldean berri, nazionalitate desberdinetako nuklear arazoei buruz mintzatuko dira Valencia, Madrid, Aragoi, Catalunya eta Extremaduratik etorritako ordezkariak; 6.30etan izango dira hitzaldi hauk, Aurrezki Kutxa Probintzialaren aretoan edo Biblioteka Municipalen. 18an, jai antinuklearra, hau ere Donostian; goizean, Bulebarrean, taberna ekologista, propagandaren salmenta, talde desberdinen aktazioak, espresio librerako panelak... Arratsaldean IBERDUEROren entierroa; 7etan, Alderdi Eder-en bilduko dira hauzotatik datozen taldeak; 8etan izango da entierroa, hondartzan; txarangak etabar egongo dira. 25ean, Alderdi Eder-en manifestazioa eguerdiko ordubatean; arratsaldean jaialdia Anoetan.

Erdipurdiko mendizalea baldin bazara, ez zaizu hain erraz egingo tontorreraino igotzea, baina ez dago Alpetara joandakoa izan beharrik bertara iristeko. Dena dela, azkenaldean ez abiatu «El Rayo» deitzen den tokitik, bide normaletik baizik. Bada hor bizia galdu duenik, eta askok pasa dute berriro oso gaizki beren ausardiarengatik.

Hamaiketako egin eta eguerdi alderako erraz jaitsi zindezke berriro Larraitza. Goraino igo ez bazara berri, errazago. Hemen, Larraitzen, ez zara aspertuko, Taberna pare bat salda, pintxo eta guzti. Horietako batetan, bazkaldu ere egin daiteke. Egun dextente samarra baldin bada, ez zara bakarrik aurkituko, inguruko herrietatik igande eguerdian pote batzu hartzerantz hurbiltzen den asko baita. Uda balitz berri, «domingueroez» inguratuturik aurkituko zinateke. Igande eguerdian, meza ere entzun dezakezu Larraitz-ko ermitan.

Txindokira igo ala ez, inguruko herriek bixitatzeak merezi du. Oinez hamarren bat minututan iritsi zaitezke Abalzisketara. Hemen ere salda hartzeko eta bertakoekin egoteko aukera izango duzu. Beherrago berri, Larraitzik oinez hoberen bat minututara, Amezketa, Pernandoren herria. Gaur autoentzako bidea ere badago Abalzisketatik Amezketara zuzenean.

Toki guztietan, paisaje ezin ederagoak, lasaitasuna, lagunartea eta txoko atseginak.

IBIALDIAK

TXINDOKIKO PUNTARAINO. Elurra azaldu baino lehen, Txindokiko puntara igotzen ahalegin gaitzen. Elurra bezain txarra izaten da hemen haizea; eta lainoa, nola ez, baina oraindik udazkenak egun ederren bat eman diezaguke. Beraz, Goiherri guztia dominatzen duen tontor horretara joko dugu.

Horrela, garaiz jaiki eta Ordizi eta Zaldibitik edo Alegiritik, Larraitza igo beharko dugu, autoz. Lehenbailehen abiatu Txindokiruntz. Bidea ez jakinda ere, ez axola; nahiko garbia da eta dena dela, beti aurkituko duzu mendizale laguntzailearen bat. Hala ere, kontu lainoarekin!

**JOSE
ZINKUNEGIREN**

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

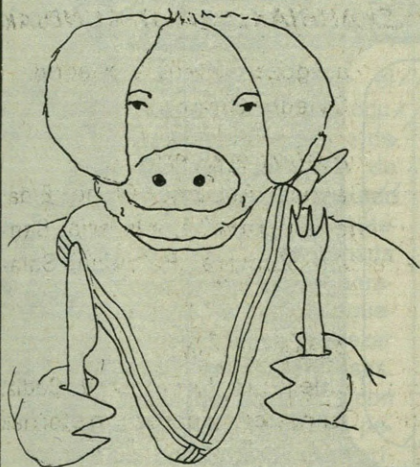
Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

1

JAINKOAK DAKI ZER JATEN DUGUN. — Txikiak ginenean eta gure gurasoek janariren bat eman nahi ez zigutenean, gauza txarrez egina zegoela esaten ziguten, baina orain beldur gara ez ote den hori egia. Coruñan peste izenaz ezagutzen den gaitzarekin hiltzen diren zerriak jaten dira.

Hau ofizialki baieztatua dago baina ez da ezertxo ere egin; hiltegi pribatuek nahi dutena eginez jarraitzen dute, eta munizipaletan dauden albaitekoak ere ez dira guztiz fidagarriak. Beraz, zerri haragia erostekoan kontu izan, honera ere kanpotik asko ekartzen baita.

2

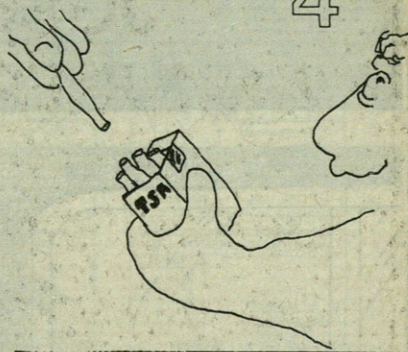
GERNIKAKO ARBOLA DA BEDEINKATUA... — Gaizki ala ondo, euskaldun gehienok dakigu abesti hau, izan ere alde guztitan txikitandik sarritan entzuten baita. Baina bada bakarren bat izen hori hainbat erabilien, abestia ikasi ez duenik. Hauetako bat Andoni Monforte dugu, ikusi dugun guztitan, ahoa erdi hertsirik ikusi diogu eta horrek bi gauza adierazten ditu, lotsatzen dela edo abestia ongi ez dakiela, beste gainerantzekoei abesten dutenean zintzarria eta guzti ikusten baitzaie.

3

EDOZER GAUZA ESATEA LIBRE DA. — «Españian autonomien beharra, lau hizkuntza desberdinen eraginez behartua dator, hizkuntza baita gizarteko zatiketaren arrazoi garrantzitsua» esan du Juan Lizek, Yaleko katedrati-ko famatua omen da eta Granadako Unibertsitateak «Doctor Honoris Causa» tituloa emana du.

Gai berdinarekin jarraituz eta Andaluziako Autonomi Estatutoari buruz, Euskal Herriko eta Catalunako martxa ikusi behar omen da; dena dela estatutoren bat onartuko balitz, hau alderdi politikoen gainetik egon beharko litza-teke.

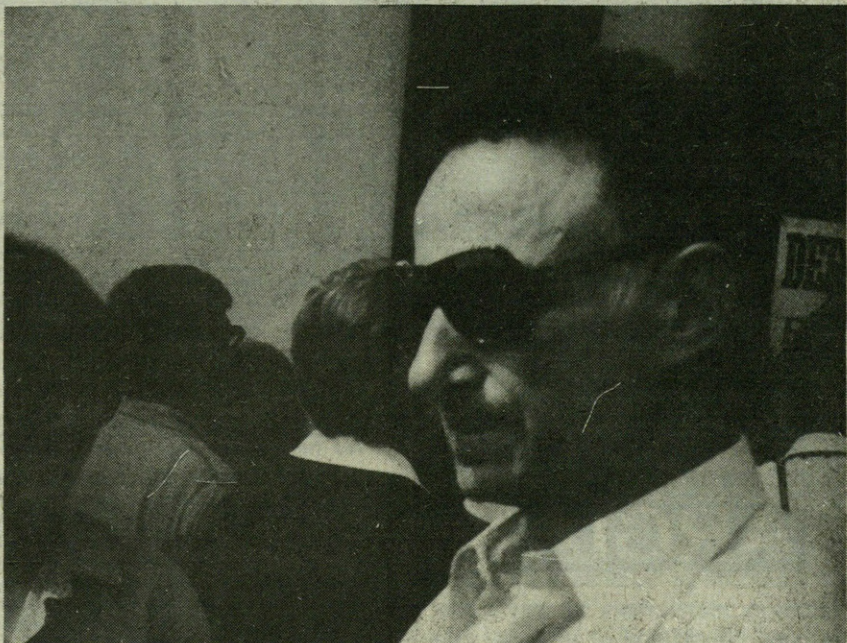
4

DENA EZ DUTE BILATZEN. — Poliziak agertu dituen datuen arabera, iaz 7.000 kilo hachis harrapatu zituen poliziak, ondoren grifa aurkitzen da 136 kilorekin heroina, morfina, opio, etabarretatik ere zertxobait bilatu zuten.

Droga trafikoa egiten dabiltenak, gehienak langileak omen dira, ondoren langabeak, ikasle eta kamare-roek jarraitzen dietelarik. Gehien erabiltzen dutenak berriz 19-25 urtetakoak omen dira.

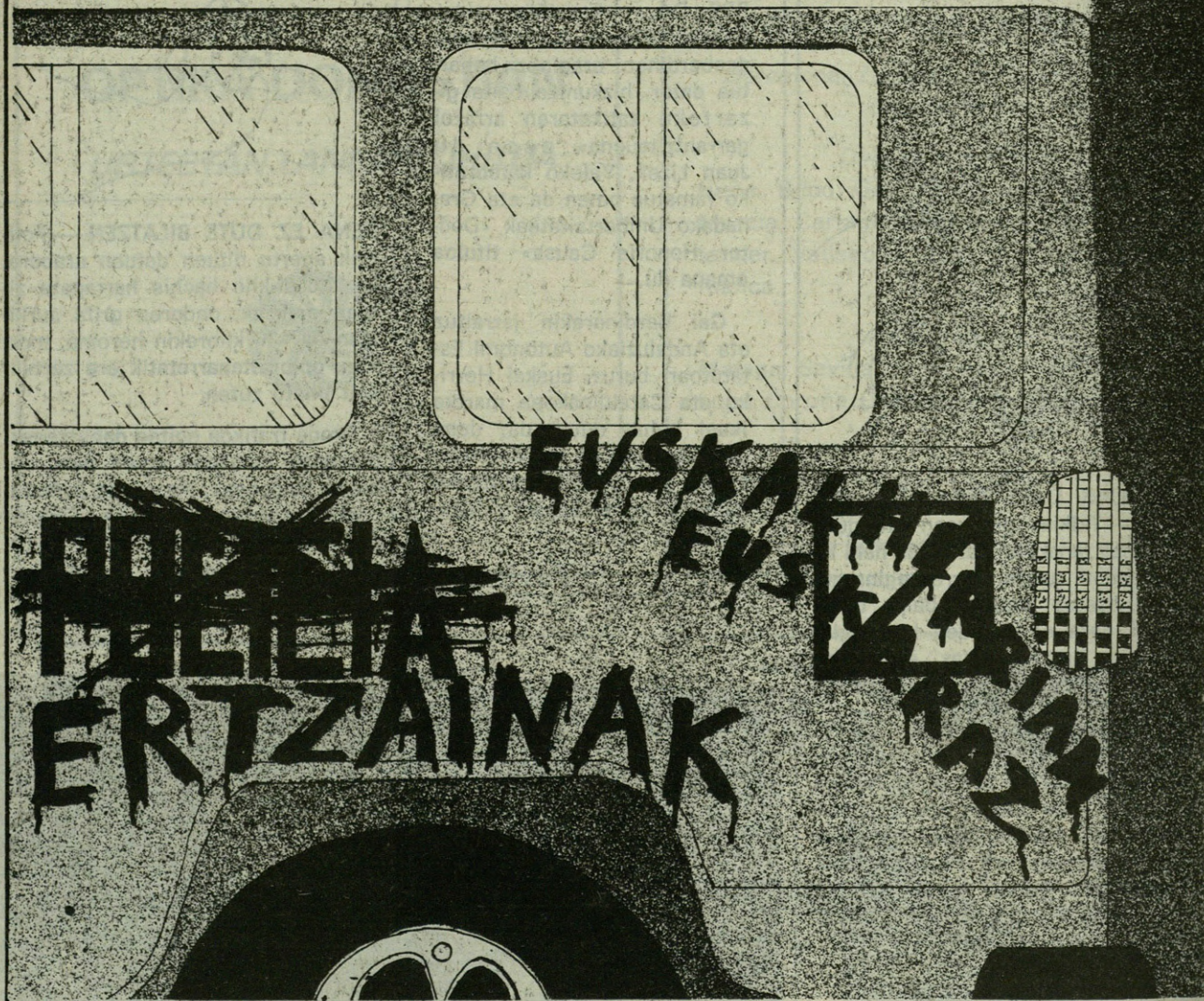
5

XALBADORRI OMENALDIA. — Azaroaren 4ean ospatu zen Urepelen Xalbadorren hirugarren urteurrena. Gogoratuko zareten bezala, 1976 urtean eta Euskal Herri osoak omentzen zuen bitartean hil zen.

Aurten ere azken urteotan bezala

euskaldun asko elkartu zen haren herrixkan; bertso saio ederra entzun zuten haruntz inguratu ziren guztiek; izan ere Euskal Herriak gero eta oroitzapen hobea baitauka euskal kulturaren alde bere alorretik —bertsolaritzatik— hainbat egin zuen Xalbadorrengan.

zeruko ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. **Bilbon:** Gorka Abad eta Karlos Donoso. **Iruinean:** Txema Larrea. **Gasteizen:** Jose Inazio Murua. **Iparraldean:** Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionaindia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

PUNTO Y HORA

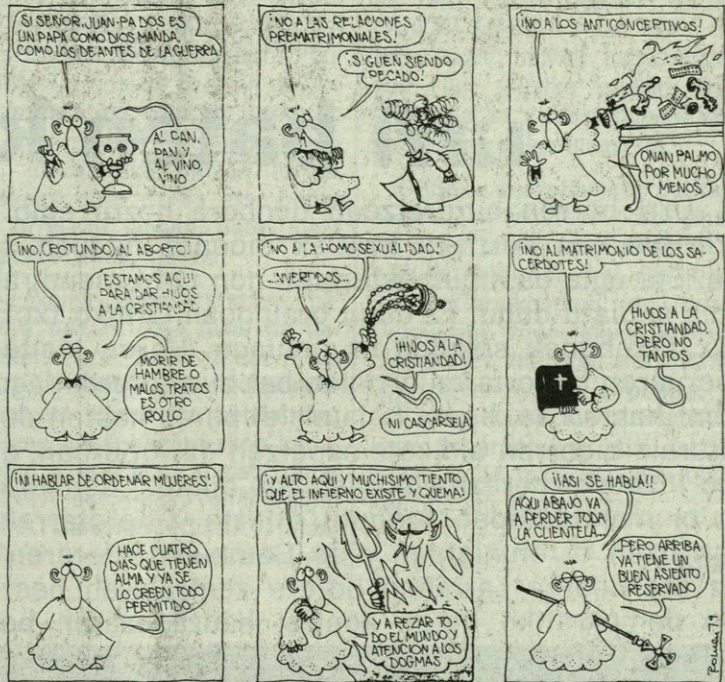
DE EUSKAL HERRIA
kazetariak
arrantza lanean

«Eta semana y la siguiente, el espacio dedicado a Gipuzkoa lo ocupará un reportaje sobre la pesca de bajura realizado tras un viaje de diecisiete horas que ha seguido PUNTO Y HORA a bordo del "Nuevo Jesús de Nazaret". Una jornada de trabajo muy peculiar por el horario y por su medio, la mar: búsqueda, espera, esfuerzo físico y el azar con sus buenas o malas sorpresas. El "Nuevo Jesús de Nazaret", con quince años de vida, tiene su pequeña famosa anécdota. Fue el primer barco de Donostia que colocó la ikurriña. Ahora no lleva ninguna bandera porque está estipulado que la ikurriña quede más baja que la española.» **PUNTO Y HORA** aldizkariaren 149. zenbakitik hartua dago zati hau.

bicicleta
REVISTA DE COMUNICACIONES LIBERTARIAS

propaganda eta estatua

BICICLETAren 21. zenbakian azaltzen da «Sistemas de propaganda y religión de estado en el "mundo libre"», Noan Chomskiren lana: «Me gustaría comentar algunos hechos corrientes en las democracias occidentales, en el plano doctrinal e ideológico, tomándolos del contexto de su desarrollo interno e internacional. Me centraré en los Estados Unidos, aunque creo que la situación no es, substancialmente, distinta en el resto de los países del "Primer Mundo" de la democracia capitalista. Se viene observando, amplia y correctamente, que el sistema internacional establecido después de la Segunda Guerra Mundial, se ha deteriorado significativamente hacia la mitad de los años 70. ¿En qué consiste este sistema internacional?» **Ez da oso zaila irakurtzeko, eta pena merezi du.**

EL JUEVES en 127. zenbakitik hartua.

ERE

hiltzea ere debekaturik

ERE aldizkariaren 8. zenbakian agertzen da «Morir es un lujo» erreportajea: «La mayoría de la gente no se preocupa demasiado. Olvidarse del entierro es un poco olvidarse de que alguna vez se va a morir. Pero lo cierto es que el mundo que rodea a los muertos y a su última morada es un mundo con una vida extraordinaria. Porque entre otras cosas morir puede convertirse en un auténtico lujo. No en vano en algunos países como los Estados Unidos las funerarias constituyen uno de los sectores empresariales más pujantes del país. Esto no es América del Norte pero la crisis no ha afectado demasiado a este sector en Euskadi. Cada año mueren unos veinte mil vascos. Y cada vez son más. La sobriedad en los últimos presupuestos se compensa así con la cantidad». **Denok hortik pasa beharko dugula eta, badaezpada ere, hobe jabeturik egotea. Heriotzak prezio bat du, guk uste baino askoz haundiagoa, askotan.**

Sabado

«... ¿Qué han hecho estas criaturas? ¿Va a cambiar el hombre? No nos tilde de pesimistas: creemos que no. Y si el hombre no cambia, al menos que no proliferen más allá de lo que los recursos lo permitan las Lin, las Pía, las Emilias... ¡Que no nos cuenten rollos contra el control de natalidad! Antes, que cambie el hombre, y no al revés... Año Internacional del Niño. ¡Una m...!» **SABADO** **GRAFICO**ren 1.169 zenbakitik hartua.

urri baten kronika

Urri horren bururatzean denbora hoztu egin zaigu, euria hasi da bortizki. Irratiak dioenez neguan sartzen gira. Eta egia da, hainbestearino non Orhi mendirako ibilaldia anulatu dugu. Ez dugu oraingoan Orhiko txoria ikusiko. Etxahunek sekulan ez gehiago. Haren joaitearekin Xiberuaren historiaren orrialde bat bururaturik dago. Beste bat hasten da, beste belaunaldi batek hasten du. Aste kulturala bigarren aldikotz ospatzen da Xiberuan, aberastuko litzateke berezitasun gehiago bilatuz; denbora guttitan bi manifestapen ezagutu dituzte Xiberotarrek, bata Atarratzen errefuxiatuen alde Camou-ko aferaren ondorioz eta bestea Larrañen botere zentralaren beste erabaki demokratiko baten kontra, hauzapezaren botatzea usotegien aferan.

Xiberutik ez urrun, Pauen, Gis-card heldu, mintzo eta joan egin da. Kargudunak itzuli dira Euskal Herrira, kargudunak mintzo dira, kargudunak ixildu egin dira. Prefeta heldu da Baionara, Prefeta mintzo da eta Prefeta joan egin da. Eta errefuxiatu batzu preso sartu dituzte, beste batzuri hemendik joateko agindua eman ere. Bainan, talde bat arrestatu dute Miarritzen, bai eta hauzitara pasako Pauen, eta segurik kondenatuko. Hilabete bat(zu)en irian «bonne conduite» delakoaren dako libratzeko. Ai, demokrazia!

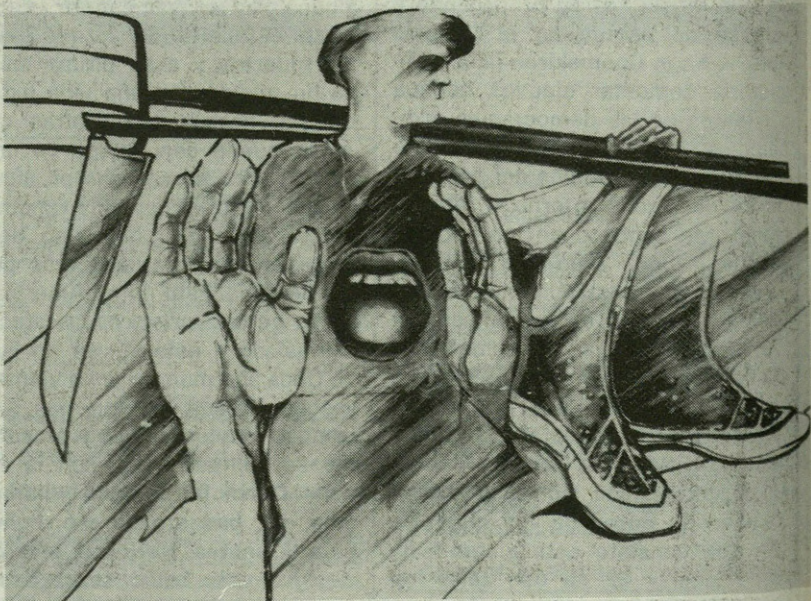
Didier Lecas, kultur ministroa heldu da Baionara, bai eta mintzo ere eta joan egin da. Biacabe ez da joan, hemen da beti eta mintzo da; ah, bai mintzo da eta hautatuak ikusi ere eta promesak egin. Eta ikastolak dirurik gabe jarraitzen dira, ah! bainan biziki lan ederra egiten dute; bai eta «Je désire que la langue et la culture Basques soient sauvegardées» eta gainera «J'y contribuerai». Haragizale bagina eta diamanterik bagenu!

Orduan izanen genituzke paraxutistak, frantses armadakoak, bakezaintzaile baliotsuak, Afrikanok balukete hortaz zer erranik, bainan badugu B. Marie eta guri aski zaigu. Joan zen uda honetan Parisera joan, han mintzo eta maleta CRSez beterik zuela itzuli zen. Bonnet, barne ministroa heldu da komisarioen

batzarra batetara, Miarritzera jin, mintzo eta joan. Eta CRSak hemen geldituko dira, lokalak eraikitzen hasiak dira BAB deituriko autobidean. Eta beste ministro bat heldu da (eta haren izena ahortzi dut, ministro aintz jiten baita hona) eta mintzo da etxe eraikitze eta dora publikoez mintzo da, eta joan da aktibitatearen hazkunde bat igarriz, CRSen kanpamantua lekuko.

Igarle txarra iduriz, ezen INSEEK (sondageko institutua) 1985erako 2,5 milioi langile langabezian aurtziatu baitu. Ez du Raymond Barre-ren osasuna hobetuko, eri baita gaixoa. Arrazoin bat gehiago nuklearraren hedatzeko. Gertakari gogorak izan dira Frantziaren Iparrean horri buruz, manifestapenak, grebak. Baina sozial mailan bezala frogatzen duten gauza bakarra CGT eta CFDTren elgarren arteko ezin ikusia eta konpontzea. Lehendakari-tzarako hauteskundeak hurbiltzen hasiak direla eta alderdien arteko burruka jarraitzen da eta langileri nahastuari gero nahastua.

Tentsione berdinak daude iparralde honetan sindikatuen artean, batasunerako alta ez da arrazoinik falta, RENAULT garageko langileek greba gogor bat daramate, NABekoek arrakastaz bururatu dute heiena, SETRACekoek hasi berria dute. Eskola mailan ere, irakasle eta zaintzari lanpostuen gutxitzeak sortu du borroka. Kanporatzeen kontra, hila-bete sarien goititzearen alde, 35

oreneko astearen alde. Badago eskakizunik. Eta RENAULTeko langileek agertu duten paper bilingueak ez digu borroka horietako abertzaleen ausentzia gorde behar, ene lagun batek zioenez. Egia.

Zer nahi gisaz, bortxaz izanen dira kasu honetan Seaskako 41 langile deus ez bazaie jiten. Transizioa egina da, kulturalari itzuli gara berriz. Eta J. B. Dirassarek «Herria» aldizkarian Karta famatu hura zertan den galdegiten haren beharrezkotasuna agertuz. Eta jadanik nonbait entzuna ditudan hitzak, sektore bati, gazteei, eskasegia iruditzen zaiola, baina behar dela hartu, ahal bezain on ardietsi eta horrekin egoera hobeagotu «Aski denbora badugu galdurik, orain behar da ernatu». Iparraldetik pasatzen den azken trenaren azken bagoia ote? NI ohartxo baten egitera ausartuko nintzateke, Britainian izenpetu den

Kartaren arabera DIWANek, hango SEASKAK, estatuarengandik gastuen 10% hunkitzen du...

Karta alde batetara utziz badira beste berri batzu kultur mailan. Literatuz mailan apezek ez dute libururik idatzi, transizio batetan gaude, orain ez da deus idazten. Laikoren batek nahi zukeen liburu bat argitaratu, literaturako bideak luzeak eta nekeak dira, ez da etsi behar baina jarraitu lanean, batek nahi badu poeta izena merexi.

Gau-eskolak elgarretaratzen hasiak dira BAN-n. Bide luze eta nekea heiena ere, baina zonbait garrantzitsu. Agian arazoak konponduko dira eta konpondu behar dira heien lana behar-beharrezkoa baita. Ezpeletan pipera festa ospatu dute, EROSENKA bestaldeko taldearekin. Donibane Garaziko «GARAT» dantzatokiaren berrikitzearendako Az-

peitiako EGAN taldea jin da. Zerbait ari da aldatzen.

Ez dut nigarrrik eginen, etsipenez ez dut neure burua garbituko. ERROBI bururatua da. Pena da halere, talde horrek lortu zuen zerbait, bai musika mailan eta bai abertzale ez diren jendeengan. Baina business, business da.

CRSak euskaldunak balirapolizi autonomoa ukaiteaz goza gintezke. Ez dugu polizi autonomorik, baina badugu Estatutoa, bai, bai, badugu. Señor Garaikoetxea eta Monsieur Dutournier, zuen lekuan beldurtuko nintzateke: Nafarroa eta Iparraldea abertzaleenak dira, probintzi haue-tan, abstentzioa 100%. Espainol poliziak konprenitu du hori, Jakes, komisaldegian torturatu izan ondoren Martutenen dago preso.

ASTEMA

eireko presoak "politikoak gara"

la hiru urte espetxean pasa ondoren, kaleko haizeaz oreatu baino lehen, barruan utzitako egoerak kezkatu-rik Ipar Eiretik Euskal Herrira abiatu zen. Hemengo arazoek hangoekin nolabaiteko zerikusia zutela jakinik, hizkuntza ere oztupo izango zitzaiola pentsatu gabe hurbildu zitzaigun. Nahiz etxean eta bere kideekin gaelico-z bakarrik mintzatu, bere ingelesa arbasoen hizkuntzaz ornitua izan eta... benetan zaila izan zen elkar ulertzea.

—Eirear presoen berri ematera nator. Errepublikanoek jasaten duten egoerari buruz mintzatzeraz.

IRako partaide izanikoa, «provo»-en asmo zabalak berrepikatzen ditu.

—IRAk ez du inoiz burruka hartu utziko. Arrazoiak? 1975ean britainiar gobernuarekin akordio batetara iritsi zenean, ingelesak errepresioa haunditzeko treguaz baliatu zirelako.

1976ko martxoan Inglaterarako gobernuak «terrorista eta konbiktuei» preso politikoen izakera kentzea erabaki zuen, plan berri bati hasiera emanaz. Hiru zatitakoa zen plan hori: «kriminalizazioa», prentsa eta komunikabide guztietan IRAren eginkizuna eta helburua ez dela guda askatzailea egitea baizik, «mafia»ren tankera, ahal den guztia irabaztea adierazi; «normalizazioa», kaleetan zeuden kontrol eta seguritate barrerak kendu; «ulsterizazioa», harmada zegoen toki askotan polizia jarri, poliziak bertakoak zirenez hauzo katolikoetan askoz arrera hobeagoa zutelako.

—Ene ustez, plan honek oso ondorio onak (beraizentzat noski) izan zitzakeen «blanquet man» mugimendua ez balitz hasi.

«Blanquet man». Presoei uniforme jantzi arazi zieten. Errepublikar presoek uko egin zioten agindu honi eta, kanpoko jazkeraz barruan egotea debekaturik zegoenez, larrugorri, manta batetan bildurik egon beharrean aurkitu ziren.

—«Blanquet man» izaniko lehena

Riera Wingent izan zen, 76ko irailaren hasieran. Berak hasi zuen «blanquet prostet» lehenik.

Gure mintzaidea 1976ko abuztuan espetxeratua izan zen. Orduan 600 preso aurkitu zituen, urte horren amaierarako 1.000 bildu zirelarik. Errepresioak erantzuna eskatzen zuela pentsatuz, «provo»ek gose grebak begi txarrez ikusten zituztenez —jende asko galdu zuten haue-
tan—, «blanquet man» mugimenduari hasiera eman zioten.

—Bigarrena ni izan nintzen. Hasiera oso gogorra izan nuen. Aldatuko nindutela pentsatuz, 26 zelde-
tako edificzio huts batetan sartu nin-

duten, saltxitxa bat, babarrun kutxarada eta té taza batekin, handik lau egunetara azaldu zirela azpimarratuz. Egun berean, gauez, azaldu ziren eta zeldaz aldatu ninduten.

Castlereagh-eko tortura zentroa berrindartu egin zutenez, handik lorturiko informazioen poderioz errepublikar asko arrapatu zituzten.

Lehenik Cronwells Rd. Sailera eramanak izaten ziren, bertan hiruzpailau hilabete gutxienez itxaron beharrean aurkitzen zirelarik. Gero, hauzia eta sententzia jaso ondoren, H-Blocksetara. Kriminalentzat eginak zeuden espetxe bereziak. Hauen barruan «blanquet man» mugimendua jarraitzen bazuten, zigor geletara...

—30enbat screws pasa ziren nere zeldatik zigarroak, liburuak, telebista edo bisitak izateko posibilitatea eskainiz. Nik ez nuela uniformea jantziko. Azkenik zigor geletara eraman ninduten, bertan hiru egun egon nintzelarik. Sekulako hotza egiten zuen.

Espetxe barruko pribilegioak, «loos of remius» kenduak, ez liburu, ez telebista, esku bat bestearen gainean 24 ordu pasa behar. Igandetan ordu erdiz zeldetatik irtetzeko posibilitatea.

—Mezetara joateko.

Bisita bat hilabeteetan... Zailtasunak oso haundiak ziren eta preso guztiek ez zuten mugimendua segi.

—Zeldetan desinfektanteak botatzaren dituzte. Gasaren tankerako

efektoa dutenez, hasieran gu leioak puskatzen saiatu ginen. Baina haiek plastikozko kristalak jarri zizkieten.

Egoera latzegia. Posibilitateak eskasak. Baina presoak politiko bezala tratatuak izan nahi eta, jo eta ke.

Egun Armaghen, 270 «blanquet man» eta 46 emakume daude mugimendua aurrera eramanaz. Ehun baino gehiago dira Inglaterrrako 20 espetxetan banaturik protesta hau egiten ari direnak. 250 preso daude Hego Eiren, baina hangoak preso politikotzat hartuak daude behintzat.

Ez Ipar Eiren, ez Inglaterrian preso politiko izakera die onartzen IRAkoel edo beren jarraitzaileei. Eta gure mintzaideak dienez, hain demokratikoa agertzen den Inglaterrrak esku gogorrez tratatzen ditu errepublikar presoak.

—Begira, esku artean bondak lehortutako asko dago. Beso edo hankarik gabe iristen dira espetxera. Ekartzen dituzten muletak edo lagungarriak kentzen dizkiete. Gogoratzen dut bat, hankan tiro bat zutena; beharrezkoa zuen bota espezial

batekin ibiltzea eta bai bota, bai muletak kendu egin zizkieten.

«Blanquet man» mugimendua jarraitu ezinik dabiltzenak beste borroka mota batzu saiatu dituzte. Zinkinkeria da hauetako bat. Inoiz ez garbitu, behar guztiak gainean egin, hormetan zaborra zabaldu...

—Batzuk utzi beharrean aurkitu dira. Oso gogorra da eta gaisotasunak arrapatzen dituzte gainera.

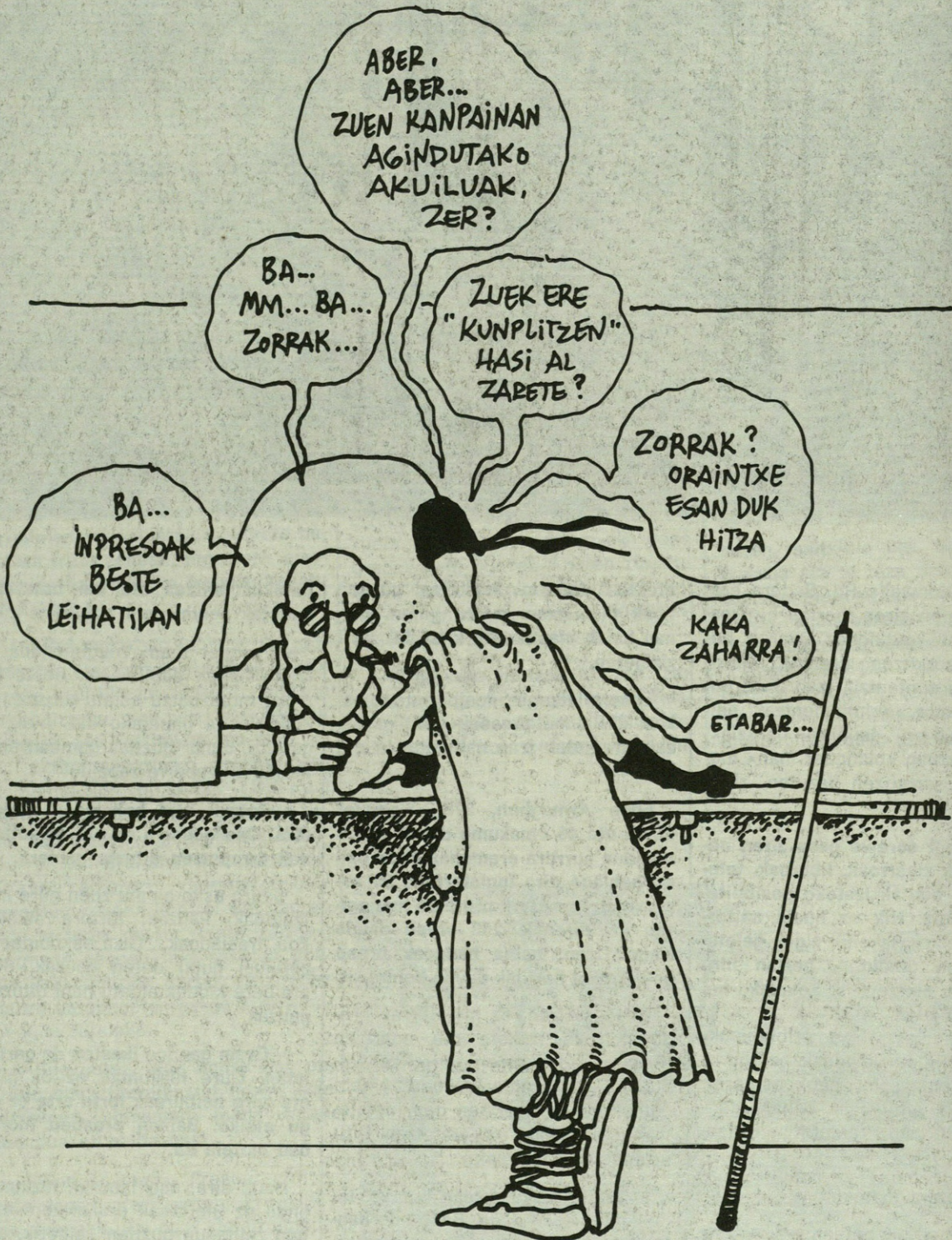
Gauza asko aipatu zuen gure mintzaideak. Palizak, tortura sikolojiak, trasladoak... Giza eskubideekin zerikusi gutxi duten gauzak. Bera eta bere kideek aldatu nahi dituzten gauzak.

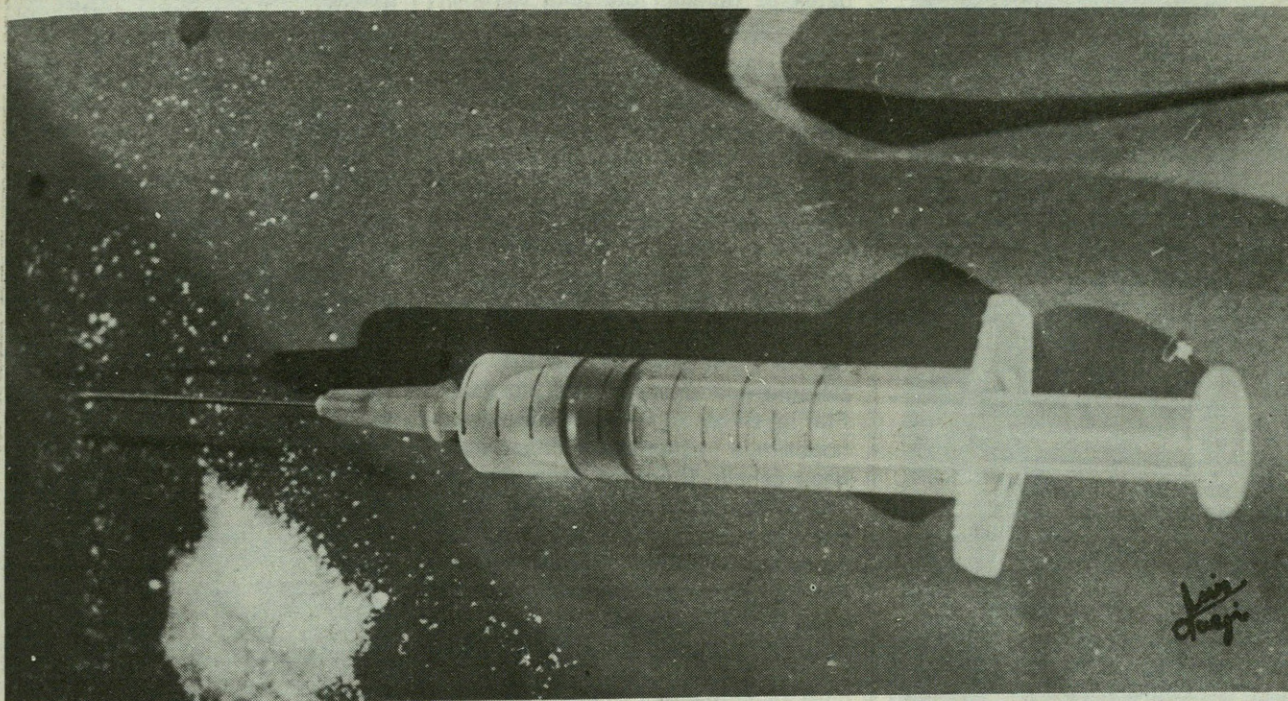
—Orain gaelico ikasten da gartzelatan. Gure hizkuntza ez da hilko eta gure helburuak lortu arte ez dugu etsiko. Baina presoaren moralak oso motela da...

Hauk dira, oso laburki, hizkuntza ondo ez ulertzeak erakartzen dizkigun zailtasun guztien gainetik, jaso ditugun berriak. Ez dira oso atseginak.

P. IPARRAGIRRE

prekontseilari maskaratua

euskal junkiak

droga iritsi da, droga hemen dago

Biaje normal bat zen hura —gabe samarra, egia esan— baina berez ezer espezialik gordetzen ez zuena. Autobusa galdu, autostop egin behar... Azkenean, beti gertatzen den bezala, intermitenteari ematen dion autoa, korrikatxoa, «a dónde?». Bale, bale.

Eta zergatik hasieratik giro arraro samar hura? Misterioren bat intuitzen zenuen, hitz ebakiak, argota, keinuren

bat, aurpegi... —nola definitu aurpegi haik?— Gerta zitekeen galderari erantzun gabe geratzea, hori litzateke agian normalena. Baina derrepente, beharbada gure injenuitateaz fidaturik —eta benetakoa zen injenuitate hau— hesia suntsitu zen.

Eta begien aurrean, hain urruti eta hain hurbil dugun mundua azaldu zitzaigun.

«Ez, gaur ez gara bi edo hiru zulatzen garenok. Asko gara, asko, eta egunetik egunera gehiago.»

«Nik hamarren bat urte, 69tik gutxi gora behera, daramat porruak erretzen, eta hiruzpalau zulatzen.»

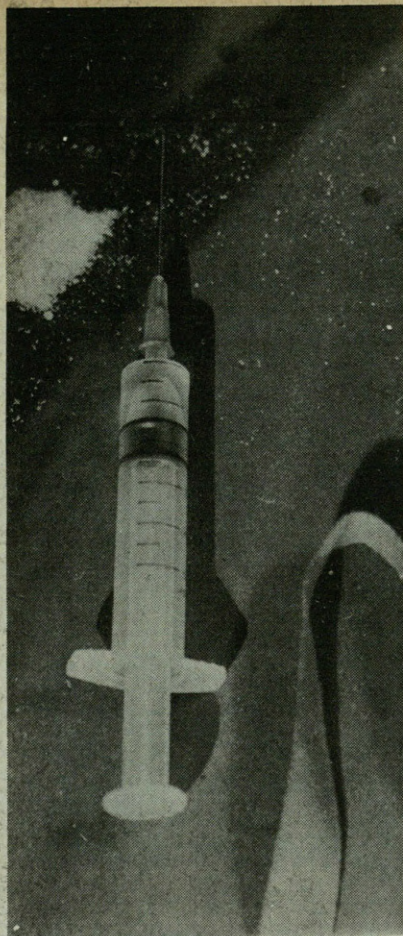
Bi lagun ditut hil direnak; bi lagun joan direnak. Medikuek bostetik hamar urtetara iraun dezakezula esaten dizute.»

Ez dago EEBBetara, edo Amsterdam-era edo Barcelonara joan beharrik horrelakorik entzuteko. Hemen bertan, Euskal Herrian, bizi diren junkie batzuegandik —droga gogorren zaleengandik— jaso ditugu testimonio hauk.

—«Nik uste dut ez dagoela konprobaturik zergatik hasten den bat drogatzen. Nere ustez, kuriosita-

teak bultzatzen du. Erretzen nuen garaian, goizean porru bat egiten nuen eta oso alai jeikitzen nintzen, farrez; gauean berdin, musika entzuten, zoriontsu, farrez, oso lasai... eta gainera ez zitzaidan diru askorik kostatzen.

Gero kuriositateak LSD, azidoak, probatzera eramaten zaitu. Momentu batean aspertu egiten zara horie-

kin ere eta zerbait berria esperimentatu nahi duzu; orduan kokaina, heroina eta horietara iristen zara. Hauts batzuk ematen dizkizute eta snifatu egiten dituzu. Egun batean pixka bat, hurrengoan gehixeago, gero gehixeago... eta ikusten duzu gramo bat sartzen duzula sudurretatik eta ondoan dagoenak berriz, zulatuz, gutxiago behar duela eta, jo, oso ondo geratzen dela. Eta ni horrela begira geratzen nintzen, ez? Orduan, horrela hasten zara. Eta desastrea hasten da, zeren lehen, snifatzean, gertatua gertatzen zaitzu honekin ere; pixka bat hartzen duzu eta nahikoa da eta hurrengo egunean esaten duzu, jo, ze ondo pasa dudán! Baina gero gertatzen da ez dela egunean bat, gero bazkal aurretik ere behar duzu bat, sistematikoki, eta ohetik jeiki nahi baduzu, zulatu egin behar zara.»

—«Bueno, badago behin probatu eta berriro hartu ez duen jendea; porruarekin bezala, badago porru bat erre eta bere bizi guztiko unerik txarrenak pasa dituen jendea. Ez da «regla de tres» bat. Gauza batek ez du nahi eta nahi ez bestera eramaten.»

—«Junkie bat ezin daiteke ohetik jeiki zulatu gabe, ez baitu indarrik, hainbestearino eskatzen dio bere gorputzak... Are gehiago, kaka eta pixa egin behar bazenitu ere, ohean egingo zenituzke. Egoera horretan hildako bat edo preso bat zara, hildako bat... Zumoak —hori da nik ezagutzen dudana modu bakarra— eta lo egiteko pastilak —zeren egoera horretan lorik ere ezin duzu egin— ematen ez badizkizute... Eta ia ez da eguneko zulatu bat; hogeita mila pezeta behar dituzu egunean caballo (heroina) erosteko bakarrik, eta hori, eros daitekeenean... Eta ia ez zara kolokatzeko, bai, hobeto xeago sentitzen zara, baina... Eta jateko gogo sortzeko zulatu egin behar zara, eta jan ondoren, nola efektua joan zaizun, berriro zulatu egin behar zara... Horregatik, ezagutzen ditut zera esaten dutenak, ba efektuari eusteko, ez dut jango, eta ez dute jaten eta hori ia destrozatzea da...»

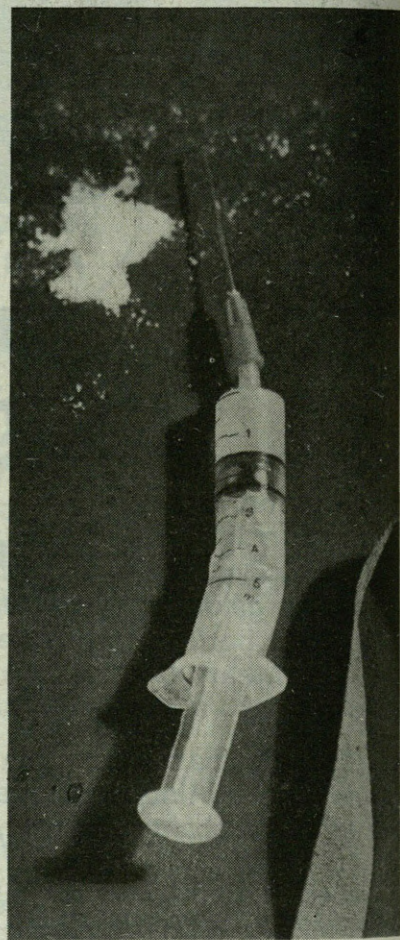
Destrozatzea. Ez dago atzera eragingo dizuten beso zulatu zaurituak ikusi beharrik. Aurpegiek, txuritasun beldurgarri horrekin, sukarrezko begi horiek, nahikoa diote.

paradisua dastatu eta sentimentuak galdu

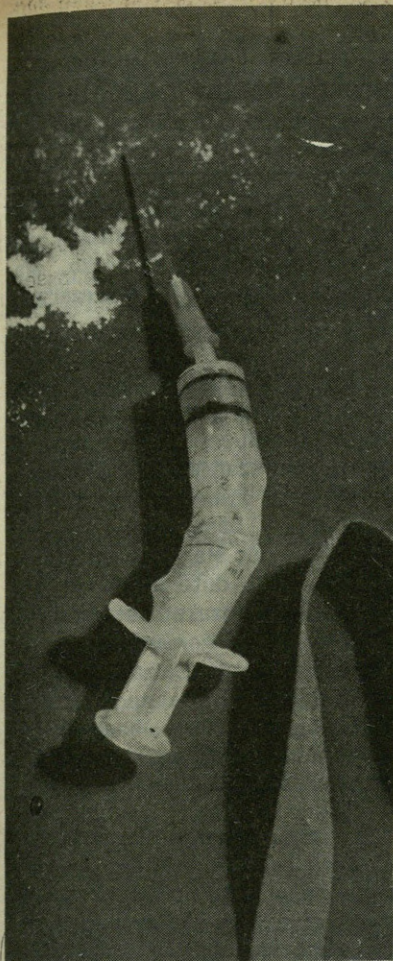
—«Zerbait behar duzu, zera bizi-tzan beste dimentsio bat izatera iritsi zara, imajinatu ezinezko gauzak ikusi dituzu... Azido bat esate baterako, LSDren efektua zer den esplikatzea... Paradisu bat izan daitekeenaz konturatu naiz, imajina dezaket paradisu bat zer den. Baina ezin da esplikatu. Zer sentitzen da? galdetzen dizute. Eta hori jaiotzez itsua denari kolore gorria edo zuruaren urdina nolakoak diren esplikatzea nahi izatea bezala da, nik uste dut ezin dela esplikatzea, probatu egin behar duzu jakiteko.»

Hain benetan esaten ditu hitz hauk, momentu batez paradisu hori imajinatzen, zer izan daitekeen inbestigatzen bultzatzen zaitute, eta imposiblea baldin bada ere, esplika diezaizutela...

—«Baina sentimendu guztiak galtzen dituzu. Sexoa? Ez zaizu apenas axola, bigarren mailakoa da. Zinera joatea adibidez? Ez duzu gogorik. Egun batetan mendira joatea, paseatzea edo horrelako zerbait? Hori erabat galerazia dago junkie baten-tzat. Gauza bakar bat egin dezakezu, kasete bat hartu ohean etzan eta musika entzun. Hori da junkie baten bizi guztia; kaka bat da.»

«Yunki bat ezin daiteke ohetik jeiki zulatu gabe, ez baitu indarrik, hainbestearino eskatzen dio bere gorputzak... Egoera horretan hildako bat edo preso bat bezala zara...»

—«Pentsa, badirud neri ez dago-
kidan zerbaitetaz ari natzaizula, eta
ni naiz dagokidan printzipalena. Gai-
nera, eta nere desgrazirako, jende
asko bultzatu dut honetara. Inguru
hauetan ni izango nintzen historia
honekin hasi nintzen lehenengoeta-
koa, eta gero jendea etorri zitzaiz-
dan, eta gero beste batzuk...»

—«Ez, kalean ez duzu aurkituko
heroinarik, ez duzu ikusiko. Oso zir-
kulo itxitan izaten da, baina bene-
tan nahi baduzu, lortzen duzu.»

mafia, jaun eta jabe

—«Uf, poliziak harrapatzen bazai-
tu... Nik uste dut ETAKoek ere ez
zituztela pasako nik komisarian pa-
sa ditudanak. Eta interrogatorio ba-
tetan baldin bazaude eta dosis bat
behar eta ez izan... Izugarria izan
daiteke. Eta hori han, mahaiaren
gainean, jeringa bat jartzen ez dizu-
tenean, eta esan: konta lezaiguzu
zerbait eta gero zultatu bat emango
dizugu... Hori izugarria izan dai-
teke.»

**Orduan nonbait irakurritakoaz go-
goratzen zara: «Los adictos obse-
sionados habitualmente lo son por
miedo a la policía, por miedo a las
redadas.»** Eta gehixeago ulertzen
duzu begirada urduri eta izu hori.

—«Dena dela, nere ustez, hemen,
Euskal Herrian, polizia ez da gehie-
gi arduratzen drogaz. Interesatu
egiten zaie gazteria bide horretatik
sartzea. Horregatik, nik uste dut
normala dela ETA horren kontra
egotea. Entzun izan da ETAK ame-
nazaturik dauzkala trafikante batzu.»

—«Kondena faktore askoren bai-
tan dago: zer harrapatu dizuten,
zenbat... Baina batez ere entxufeen
baitan. Espainian egongo da mila
pezetarengatik gartzelan urteak pa-
sa dituen jendea. Baina trafikante
haundiak erraz salbatzen dira. Gar-
tzelan ez zegoen horrelako bat ba-
karrik ere.»

—«Nor den drogen jabea? Mafia.
EEBBetako presidente guztiek, be-
ren kanpainetan, marihuana lege-
tatzea agindu dute eta gero ez dute
hitza betetzen, zergatik? Mafia

prostituziotik, drogetatik eta beste
hirugarren gauza batetatik —lehen
alkohola zen, orain ez naiz gogora-
tzen zer— bizi delako. Eta jaun ho-
rik ez dira fikziozkoak, jaun horik
esistitzen dira. Eta beren gizon har-
matuak dituzte, James Bond-en pe-
likuletan bezala. Eta alanbresarez
inguratuta, eta telebixtako zirkuito
itxiaz eta metrailetaz zainduta dauz-
kate opioz landatutako sailak.»

—«Drogen merkatua moztea ezi-
nezkoa da. Nere ustez, droga bigu-
na behintzat, porrua, legeztatu egin
behar lukete. Hasieran boom bat
izango litzateke, ba errebista por-
noekin bezala, legeztatu zituzte-
nean, derrepente berrogei atera zi-
ren, gero bi bakarrik salbatzen di-
rela ikusten duzu. Hori gertatuko li-
tzateke porruarekin. Eta droga go-
gorrak berriz, ba ez dut esaten le-
geztatzea, baina bai ez persegitzea
eta kontrolatzea. Hori da hitza, kon-
trolatu.»

—«Jende guztia estupidoa irudi-
tzen zaizu. Eta gure artean hitzegi-
ten entzuten badiguzu, ikusiko du-
zu beti gauza berdinez mintzatzen
garela, buelta eta buelta. Nola ez
den bi pezeta kostatzen den gauza,
egun guztian nola lortu, non erosi,
non saldu... pentsatuz aritu behar
zara.»

—«Zeure buruari sartzen diozu-
narekin funtzionatzen duzu. Ohitzen
zarenean, oso gutxi sentitzen duzu.
Baina normal egoteko, gu orain gau-
den bezala, hitzegiten aritzeko adi-
bidez, junkie batek dosis bat hartu
beharra du. Bestela ez du gogorik
hitzegiteko, ez du hitzegi nahi,
ezin du hitzegi...»

**Bere ahotik irteadako hitz hauek
harridura sortu izan baliote bezala,
jarraitzen da:**

**«LSDren efektoa, zer den esplikatzea... Paradisu bat izan daitekeenaz kon-
turatu naiz. Baina ezin da esplikatu. Jaiotzaz itsua denari kolore gorria edo ze-
ruaren urdina nolakoak diren esplikatu nahi izatea bezala da.»**

«Normal egoteko, guorain gauden bezala, hitzegiten aritzeko, junki batek dosis bat hartu beharra du. Bestela ez du gogorik hitzegiteko, ez du hitzegin nahi, ezin du hitzegin.»

barkatzen ez duen dependentzia

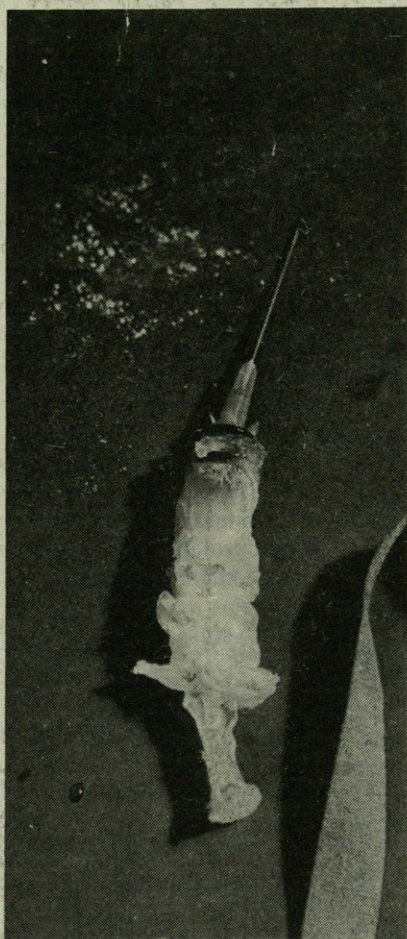
—«Toxikomano bati bere dosisa bapatean moztan badiozu, gure argotean "mono" deitzen dioguna gertatzen zaio. Ezertarako indarririk gabe geratzen zara, etzanda, ahotik pitsa dariozula... Egoera normalera itzultzeko, drogatu egin behar. Eta droga bapatean utziz, gerta dakioke bihotza geratzea ere.»

—«Nik neronek sei hilabete egin ditut gartzelan eta ez naiz erabat sendatua irten. Han metadona ematen zidaten pastiletan eta nere gorputza metadona hartzera ohitu zen. Esplika diezaidatela neri nola kentzen dudan orain ohitura hori. Metadonarik ez badut "caballo" hartuko dut, ez dut irtenbiderik, eta nik uste dut hobe nukeela metadona hartzea heroína baino.»

—«Sendatzea oso zaila da. Hasteko, borondate haundia behar duzu. Eta problemarik ez izatea. Eta hiritik alde egin behar duzu. Hirian geratzen bazara, nik uste dut ez duzula salbaziorik, honekin edo bestearekin topo egingo duzu eta inbitatuko zaituzte eta...»

Moztu ezinezko soka. Berriro zultzen hasi, horretarako dirua behar, hori lortzeko edozertara jo, ondoren beharbada gartzela, han sendabiderik ez... Baina ez dute oraindik itxaropena galdu. Amsterdam-en drogadiktoentzat dauden zentroez mintzatzen dira, horrelako bati buruz telebixtan ikusitako erreportajeaz... Dirudienez, zaila den arren, posible da sendatzea. Hori nahi dutela diote eta horretarako bidea eskatzen dute.

—«Hemen, Euskal Herrian, nik uste dut ez litzatekeela zaila base-
rri bat edo prestatzea. Oraintxe bertan horrelako zentro baten bila dabilten berrogei neska-mutil erraz

bilduko ginatke. Egin beharko litzatekeena zera da, eguneko ordu guztiak okupatu, behiak jaisten, puzzleak muntatzen, baloiak josten... edozer gauza, baina entretenituko duen zerbait. Dosis pixka bat, aide libre, medikuren baten kontrola... Baina orain ez dago ezer, ez hemen eta ez Estatu guztian. Madrilen Centro Español de Lucha contra la Droga delako bat sortzekotan ibili ziren. Eta graziosoena zera da, horren ardura zue-
nak, mafioso batek, Estatuak eman zion diru guztia bere poltsikoan sartu zuela eta noski, ez du inork gehiago bere berririk izan.»

Izotza ebaki da, beharbada barruan zuten —duten— tentsioa pixka bat deskargatu dutelako, eta orain ironia tanta batzu ere azaltzen dira.

—«Heroinak duen alde ona hau da, alkoholarenganako gogoak kentzen dizula. Bueno, pasota hutsa ez bazara behintzat, Janis Joplin bezala. Hau esku batean jeringa eta bestean whisky basoa zuela hil zen. Baina hori pop-star bat zen eta horiek lujo asko dute. Heroinaz, drogaz, hitzegin dezakete eta mensaia bat eman, baina izorrante horiek lau hilabetetik behin Suizara joan eta odola aldatu egiten dute. Alde bate-
tik odol garbia sartu, bestetik zikina atera... Horrela bai, horrela edozein.»

Momentu batetan, hauetako batek zera esan du: «Orain hau diot, baina beharbada hemendik orduerdia erabat kontrako eritzia izango dut.» Ez dugu hori konprobatzeko modurik izan, baina nahiko sinesgarria dirudi; izan ere, borondaterik gabe, indarririk gabe bezala ikusten dituzu. Ongi dakite zertan ari diren eta horrela jarraituz gero nola bukatuko duten, eta «ezin tren honetatik jaitsi». Horregatik beharbada, eta beraien konportaerarekin ez doan arren kutsu moralistako aholkurik ematea, denak erabat ados azaltzen dira batek esan duen honenkin:

—«Zultatzen hasi berria denari haxe esango nioke: uzteko oraintxe bertan, oraintxe. Ez dezala berriro probarik egin, hori izan daiteke eta betirako lotuko duena. Ni ere oso fuerte sentitzen nintzen, nahi nuenean utz nezakeela uste nuen, eta ikusten duzue...»

ELIXABETE GARMENDIA
PILAR IPARRAGIRRE

«Drogen jabea mafia da. Eta jaun horik ez dira fikziozkoak, jaun horik esititzen dira... Alanbresarez inguratuta, telebixtako zirkuito itxiaz eta metrailetaz zainduta dauzkate opioz landatutako sailak.»

—drogadiktoen sendabidea—

«Hasteko, kontutan izan behar da drogadiktoa gizarte konsumistaren produkto bat dela. Eta hau ere esan behar da, asko hitzegiten dela heroinaz, hash-az eta horrelakoei buruz gure gizarte honetan, eta ez hainbeste alkoolaz eta tabakoaz. Izan ere, bigarren hau produkzio eta merkatu kapitalistak integratuak dauzkan bitartean, lehenengoak hortik kanpora geratzen dira oraingoz. Uste dut beharrezkoa dela puntu hau garbi uztea drogadiktoei buruz hitzegiten hasterakoan». Honela mintzatzen dena Alberto Espina da, sikiatra. Drogadiktoen tratamenduari buruzko bere eritziak eskatu dizkiogu.

«Lehenengo lana prebentzio da, hau da, drogetara bultzatuak senti daitezkeenak aurkitu eta tratatzea».

Baina, ia drogaren munduan sartuta dagoena, nola tratatu, nola sendatu?

«Lehendabizi beharrezkoa da drogadiktoak berak sendatu nahi izatea, horretarako borondatea izatea. Orduan deshabituaziorako tratamenduari hasiera eman dakioke, hau da, gorputza drogarik gabe pasatzen ohitzea, "síndrome de abstinencia" deitzen zaiona gaindituz. Bi eratara egin daiteke hau, metadonaren bitartez —baina espezialista asko honen aurka daude, beste dependentzia bat sortzen duelako—, edo hori gabe, bakar bakarrik, drogadik-

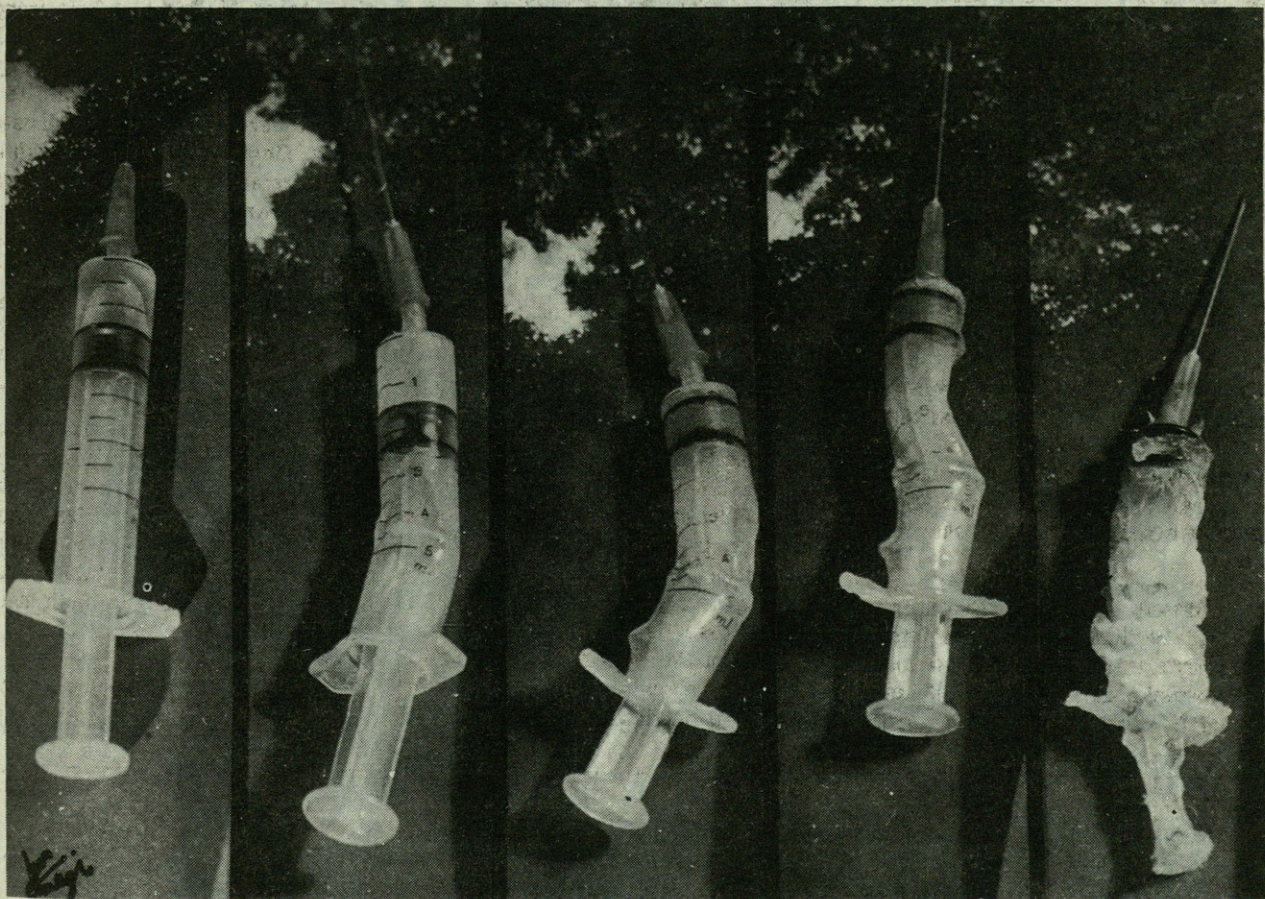
toaren gorputzean azaltzen diren sintomak —ansiedadak, deshidratazioa, etabar— borrokatuz. Tratamendu hau inter-naturik egin behar da, eta zazpi-hamar egunez burutu daiteke».

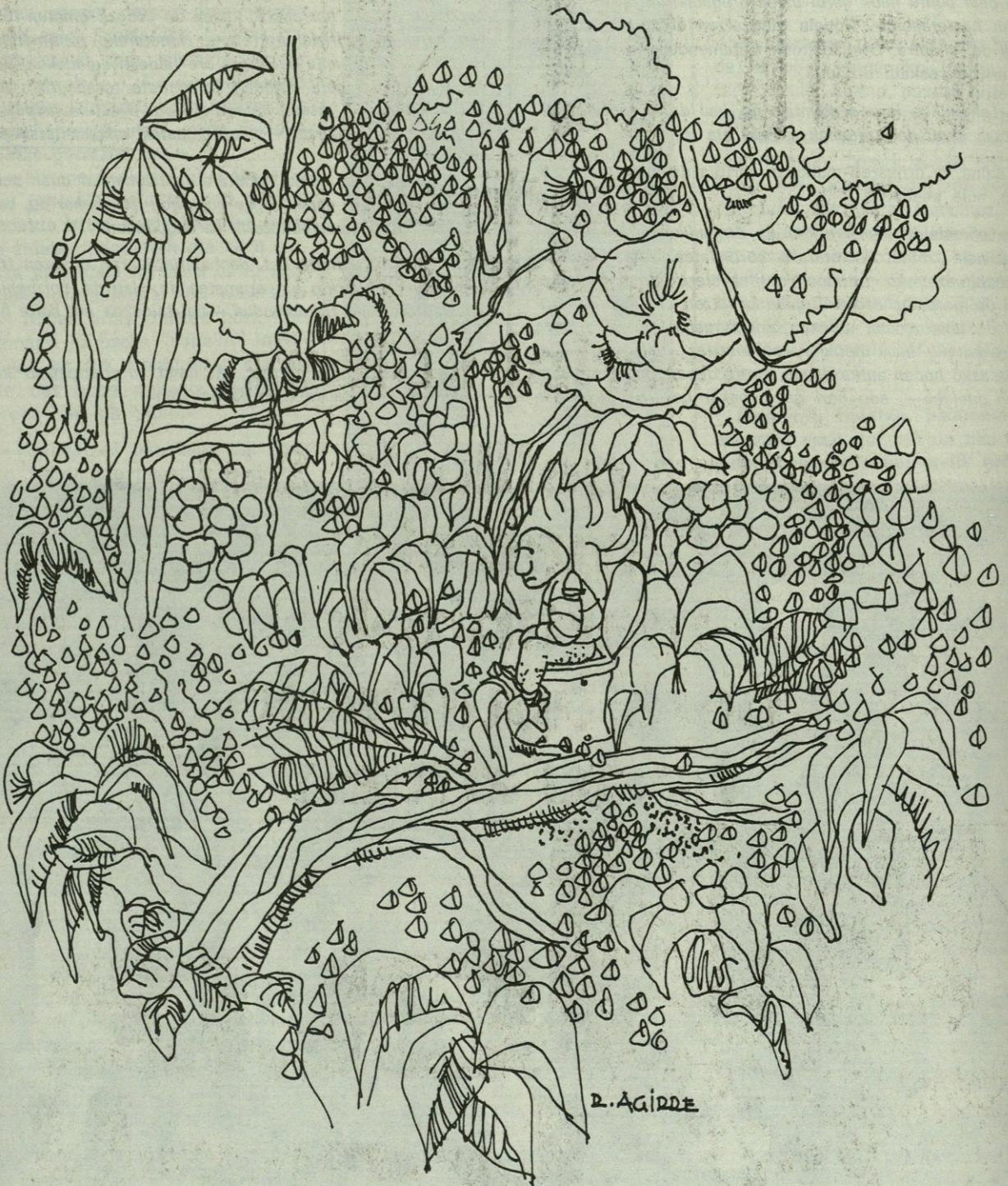
Baina drogadiktoaren arazoa larriena ez da gorputza desohitzea, dependentzia sikikoa gainditzea baizik. «Drogadiktoa batere idealik gabe, betetzen duen ezer gabe aurkitzen da eta horregatik jotzen du drogek ematen dioten paradisu artifizial horretara. Honetarako tratamendurik onena sikoterapia da, batez ere taldean egindakoa. Beraz, droga utzi nahi dutenen komunitate terapeutiko bat sortu, eta beren artean autogestionatu dezatela, espezialista batzuen laguntzaz —sikoterapeutak, sikoanalistak—».

EEBBtan bada modu honetara funtzionatzen duen zentro bat, eta bere esperientzia positiboa izan behar du, baina hau egiteko posibilitaterik ez dagoenean?

«Beste posibilitate bat, deshabituazioaren ondoren tratamendu anbulatorio bat eramatea da. Hau da, noizbehinka sikoterapiako tratamendua —bai taldekoa eta baita bakarkoa ere— erabiltzea».

Dena dela, egia garrantz bat dago. «Heroinomano bat sendatzea oso gauza zaila da benetan».

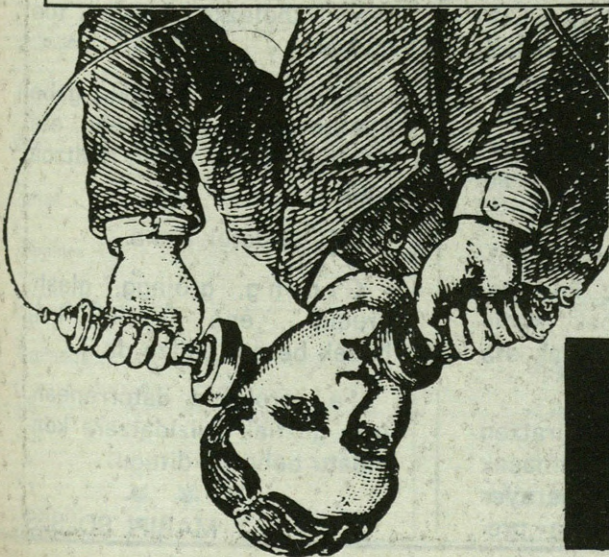

oh!

**oh, euskadiren azken
gonbidatua
maripi solbes**

**nolaz pelikula bat
filmatzeko
martinitok
bere apunteak
hartu zituen**

euz kadi

—Veintidós.

—¿Cuánto ha dicho?

—Veintidós.

Uff! Ze bero. Atean txartelak klik-klatzen duena dago, nik daukadan pixalearekin... Lortu dut azkar berrogei ta hamar urte, ile hori tintaduna eta adinaren haragi eta azal eroriak erakusten dituen emakume baten atzetik pasatzea.

Bi paso gehiago eta banago. Poltsa ate ondoan utziz gero? ez, hor busti egingo zait eta hementxe dagoen perfume d'arrosasekin. Azkenean lepotik zintzilikatu beharko dut, galtzak jetxi, pixak ia, ia ez-painak bustitzen sentitzen dut, baina, zirkozko jesto majistral batetan, ale hop! nere bragak belauetan kokatzen ditut, gaur zortea euki dut, pittin bat besterik ez dut busti.

Bestea makinala da, papera hartu, lehortu, galtzak altxatu, kremailera, poltsa, krisкета, ausnarketa, andena, jendea, bat, bi, hiru..., jendea, hamalau, hamabost..., jendea...

Fijatzen hasiz gero, hauxe panoramie! ondoko neska-mutil, hamasei hamazazpi urtetakoak, examenen (Azterketen, en fin!) traszendentziaz hitz egiten.

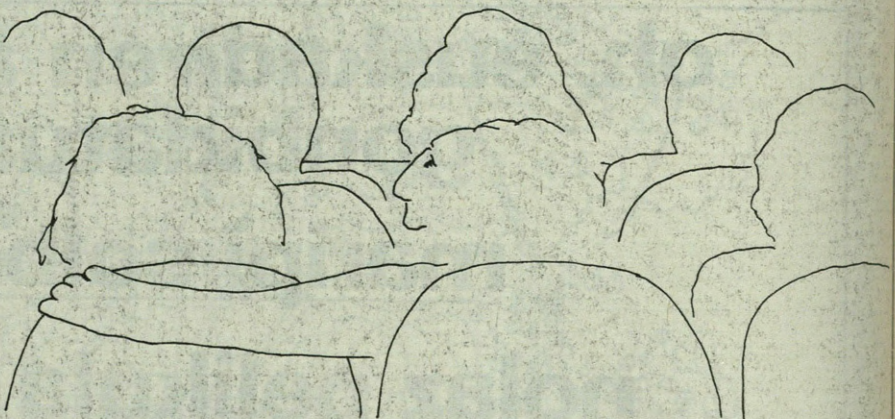
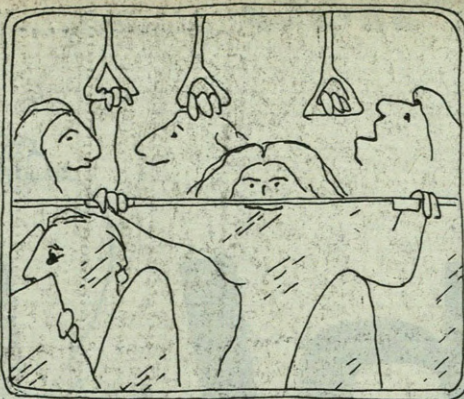
—Y nos piensa follar a todos.

—Qué hija puta.

—Y encima la cabrona de ella va y nos dice que el que no apruebe este examen, no se presenta al final.

Baina ohiturazkoa denez edozein igande arratsaldetan ligerako bada lekua ere, eta joka, eta muxu bat begi politak dituenak, berde sandia, neska morena, tittiak aire suelto horrekin dituenari.

Atzeko pareja... galduezina, baina ez horrelako burnizko matxina bezala, keba, keba... askoz ere lake-tago begi bistarako. Neskak

hamasei lustro ispilu aurean pasa duen horietakoa, eta ez edozelan, periako panpina, txikia, bukle horiak, «rizador de bolsilloarekin» eginak, ilea perfektoki tintatua, makilaje azal desegokitasun txikiena ere estaltzeko, kamioian omututako ezpain fresak, rimel, orain beherapenak direla profitatuz hamar kutxa boste prezioan erositakoa eta bat erre-galuz, dena bere soineko beltza xarmantan, erdi seta erdi raso eta gasazkoa, buelozko gona, tailea ongi markatuta, sandalia beltzak takoi luzekoak eta bolsoa, emaneskaren tamainakoa.

Mutila Corte Inglesero tipikoa. Jaka, kamisa, korbata, galtzak, galtzontziloak, kamiseta, galtzerdiak, zapatak eta Irriparra.

Neskak mutilari begiratzen dio, mutilak neskari, demasak «hoy te quiero más que ayer pero menos que mañana» pro-

pagandarako.

Gizon bat, langilea itxuragatik, buruz ikasten ari da hurrengo oposizioetarako, telebistako programa, gora eta behera, telefilmak, telenobelak, teleberriprogramak, telepartidoak, aste honetan zenbat ordu pasa ahal izango ditu ka-joi mirakulosoaren aurrean.

¿Qué pasa Charlie? Igan-dean futboleko partida, too matxa.

Eta bitartean zu jakin gabe filmatuta izan zinatekeen, eta telefilma baten jende multzoa izan.

Uff, ba dator trena.

Groing, groingg, glash, gruup... ene sabela!, kee hauek bezain beltza da.

Jai orokorra datorrenean, tren guztiak suizidatzera konbidatu beharko ditugu.

MARIPI SOLBES

EUSKALDUNON ALDIZKARIA
lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan .	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan .	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero
nahi nukeela adierazi nahi dizuet
orri honen bidez.

Izena	
Deitura	
Helbidea	
Herria	
Prob.	
Adina	
Ogibidea	
C/C. Nom.	
Zenbakia	

JAKIN

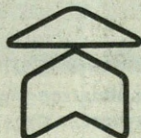
EUSKAL KULTUR ALDIZKARIA

—hiru hilabetero—

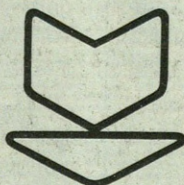

Hamaikagarren zenbakiaren
gai nagusiak:

- MARTXOKO HAUTES-
KUNDEAK EUSKAL
HERRIAN.
- MIKEL ZARATEREN
BIZITZA ETA LANAK.

900 pta. urtean. 275 alea

Eskabideak eta harpidetza:

JAKIN Aldizkaria
Gral. Mola, 23-1º
Tel.: (943) 27 17 13
Donostia/San Sebastián

ZEHATZ

Zientzia, Sozialaren
Euskal Aldizkari

3-4. zenbakiaren gai nagusiak:

- *Jon Sudupe*: Ezker iraul-
tzailea eta hauteskundeak.
- *Julen Kalzada*: Biolentzia
historiaren ikuspegitik.
- *Joxe M. Odriozola*: Estatu
kolpearen mamua eta beste.
- *Mario Onaindia*: Berriro ere
nazio arazoaz eta marxis-
moaz.
- *Alfonso Irigoyen*: Konstitu-
zioko dama eta beltzak.
- *Pakita Arregi*: Irakaskintza-
ren kalitateaz.

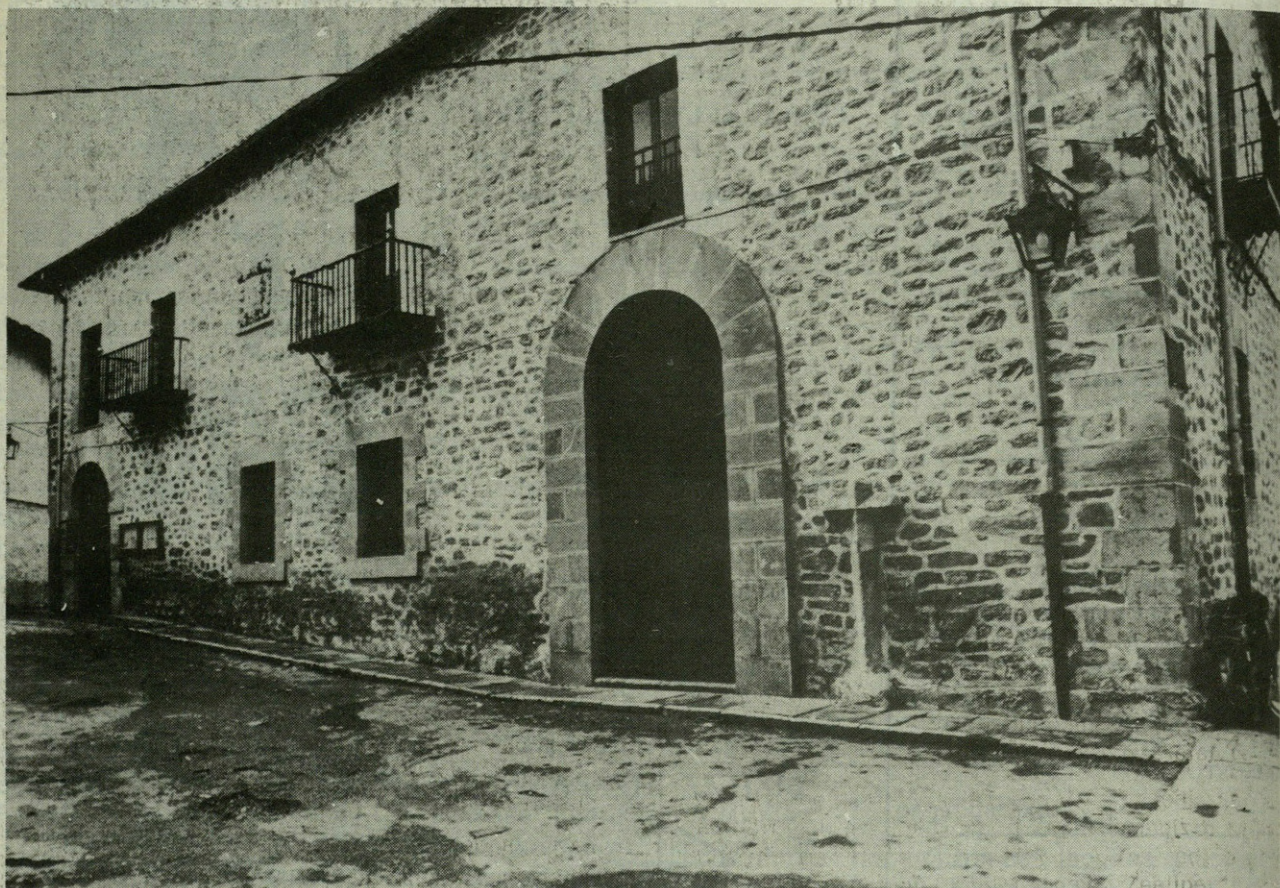
Salneurria: 150 pezeta ale ba-
koitzak.

Urteko harpidetza
(sei ale): 750 pta.

Helbidea:

ZEHATZ
Fermin Calbetón, 30
DONOSTIA

euskal herriko udaletxeak

Aguraingo Udaletxean planteiatzen zaien arazorik larriena diru ezarena da.

hitzetik hortzera

Apirilaren 3an ospatu ziren Euskal Herri eta Estatu guztian hauteskunde municipalak. Bitartean milaka hitz goxo eta biguin entzun genuen; denek asmo bat bakararra zuten: herrien honerako lana egitea.

Zazpi hilabete pasa dira eta epe honetako balorpen bat egin nahirik lau herritako Udaletxeetako arduradunekin egon gara, honela Bilbo, Oresa, Lizarra eta Agurainen izan gara. Udaletxeetako giro, barne kontraesanak, indar erlazioa, diru eza, azken finean dirudienez gauzarik txikiena ere kasu gehienetan oztopo bihurtzen da eta etorkizuna aski iluna ikusten dute.

herri txikiak desagertzeko bidean

Bada Euskal Herrian desagertze zorian aurkitzen den hainbat herri. Nekazal herriak, 200 bizilagun in-

guru dutenak, emigrazioak desgastatuak, apaiz, mediku, maixu, dena beste herri batzuetatik hartu behar izaten dute; hau da adibidez Oresaren kasua.

Herri honetan dauden gizon gehienak udaletxean sartuak daude, izan ere gutxi baitira; politikoki independenteak direnez arazoak konpontzen askoz errazago egiten zaie. Joxe Atxega alkateak honela laburtzen zizkigun herriko arazorik larrienak: «Hemen gehienok baserritarrak eta ganaderitza eta oihanetatik bizi gara, baina badakizu zer gertatzen den? menditarako pistarik ez dugu, beraz esplotatu gabe jarraitzen dute, honegatik herritik kanpo lana egin behar». Neurri honetan garbi dago lehen beharretako bat pistak irekitzea dela, baina honetarako dirua behar eta Diputazioak ez duela diote. Berdin gertatzen zaie telefono eta kanposantutuekin.

Herriko emakume batekin mintzatu ginen eta hau esan zigun: «Hemen, hemen problemarik ez dago».

Denok alkatearekin bat gaude, denok pake osoan bizi gara, baina gazteriak orain arte bezala herritik kanpora irtetzen jarraitzen duen bitartean, herri hauen etorkizuna zalantzan dago.

urbanismoa, gaurko gizartearen arazoa

Herri txikitik arazoak asko laburtzen dira, izan ere hango biziak ez baitu ia mugimendurik. Baina azken urte hauetan herri askotan beren mugak gainditu eta etengabeko hazkundea eman da. Hau da adibidez Lizarraren kasua.

Gipuzkoa aldetik sartuta, herriko sarreran ezkerretara begiratzen baduzu, lehen gauza bide txarretik abiatu zarela pentsa dezakezu; «Centro Residencial El Puy» delakoa aurrez aurrez geratzen zaizu, edozein hiri handitako etxeen itxurako urbanizazio bat dago, guztiz modernoa eta noski herriaren izakerarekin guztiz aldrebesa. Herrira iritsi eta desarroilo bizian dagoela nabarmentzen da.

«Montejurrako gertakizunen ondoren, duela hiru urte, lehenagoko udaletxeak dimititu egin zuen eta honetatik herriak izugarrizko hutsunea eduki du» esan digu Moises Andueza alkateak. Herri honek noski, beste guztien problematika bizi zuen baina udaletxe gabe egoteak arazoak handitu zituen, administrazioa guztiz geratua egon zen, urbanismo mailan adibidez dena geratua zegoen, eraikuntza eta planifikapenetatik kanpo, maila honetan erabili behar ziren eritziak ere bai eta azken hau zen grabeena.

Agurainen ere Maria Luisa Murgiondo alkateak agertzen zigunez urbanismo mailan arazo larriak badituzte, batez ere lurraren aprobetxatzeari dagokionez; etxegileek azken urteetako martxan jarraitu nahi dute, hau da legeak inondik errespetatu gabe; azken finean, gehien komeni zaiena eginez jarraitu nahi dute.

Orexako udaletxean sekretario bat behar dute.

Beste maila batetara pasatuz eta gehienetan garrantzi handiena ematen zaiona da, diru arazoiari helitzen diogu. Bai Lizarran eta bai Agurainen —herrien zerrenda Euskal Herri guztira zabal daiteke— diru arazoa larria da. Kasu gehienetan Udaletxe txikiak ere diru zorraz daukate eta Moisesek agertzen zigunez «Estellan batzen den dirua oso gutxi da, izan ere kontribuzio etabar oso atzeratuak baitaude».

Agurainen adibidez, herriko arazorik larrienak konpontzeko (uraren arazoa, alkantarilak, hitz batean herriaren saneatzea) 350 milioi behar omen dituzte eta Diputazioaren erantzunaren zai daude (honek bere azterketa egiteko, komisio bat bidaliko omen du). Lizarran berriz, uraren arazoa bi modutara hasi dira konpontzen, alde batetik uraren ekarria irekitzen eta bestetik kontuan izanik 12.000 bizilagunek ehun milak bezala kutsatzen duela, urarentzat garbigailu bat jartzeko bidean daude.

Arazo honen aurrean alkateak haserretuta hau esan zigun: «Mundu guztiak eskatzen zuen uraren ekarriak berritzea eta hasi garenean haserretu egin dira, kaleak altxatu behar izan baititugu». Kasu hauek ez da erraza jendearen gustokoa egitea.

Beste asko bezala, Lizarra ere inongo ordenarik gabe hazi da.

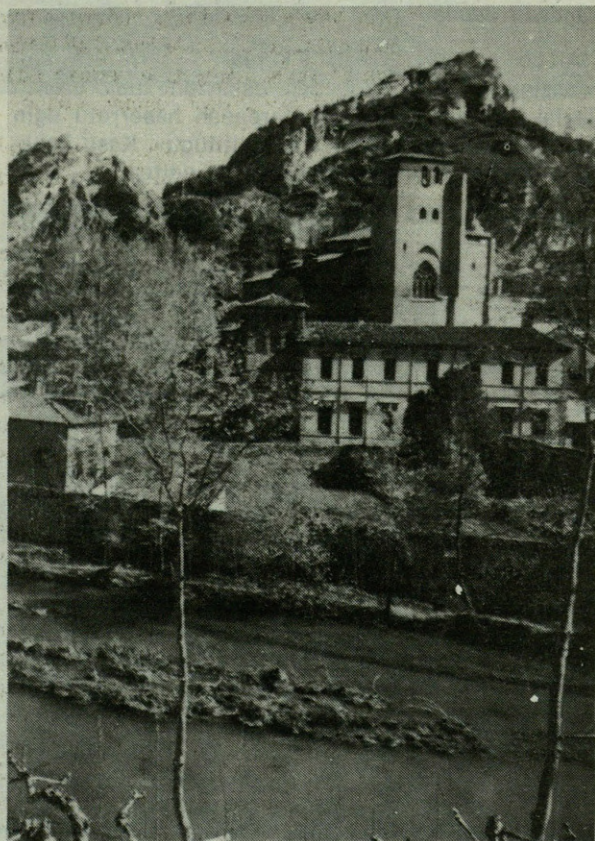
gai politikoak, gai munizipalak

Azken hauteskundeen ondoren sortu ziren Udaletxeek, iskanbila biziak eduki dituzte eta iskanbila hauetatik gehienak ez dira izan soil soilik urbanismo, sanitate, edo horrelako gaiengatik, baizik amnistia, Lemoiz, abortoa, etabarrengatik.

Gai honen inguruan Moises honela mintzatu zaigu: «Nik uste dut gai guztiz desberdinak nahasten direla eta gainera ikuspegi nahiko estuaz, herriak egunen batean gure herri lanetaz kontuak eskatuko digu, honen ez dut esan nahi beste gaietaz arduratu behar ez garenik, zeren zer gai ez da munizipala, herritarrei kezkatzen dien gai guztiak dira herriko edo munizipalak, zer gai ez da politikoa? Baina gauzak bere tokian jartzen ikasi beharra dago». Arazo hauen gainetik, Lizarrako Udaletxean nahiko bateratuak daude eta honengatik noski gauza asko egiten ari da.

Baina kasu guztietan ez da berdin gertatzen. Agurainen adibidez eta Maria Luisak esan zigunez «herriko arazoei buruz kontzejalaren artean ez dago diferentzi handiagorik baina bai huts hutsik gai politikoak direnetan: amnistia dela, zentrale nuklearrak direla, horrelakoetan iskanbila gogorrek izaten ditugu».

Hau da gaurko arazo larrienetako bat. Bat baino gehiago da arazo politikoak beste leku batetan konpondu behar direla dioena, izan ere herri askotan gai asko baztertuak aurkitzen baitira arazoa gai politikotatik kokatu delako. Lizarrako alkateak esan zigunez, urbanismoari dagokionez gai politikoei buruz bezain bat iskanbila gogorrek eduki omen dituzte, eskubia-

Lizarrako herriak bere 12.000 bizilagunekin ehun milak baino gehiago kutsatzen du.

Maria Luisa Murguiondo, Aguraingo alkatea.

rentzat lurra kontsumitzeko egina omen dago eta ez-kerrarentzat berriz erabiltzeko. Maila honetan, herritarrek noski Udaletxeak dena bere babesean hartzea nahi luke, baina maila bat indartzen den momentutik, besteak derriorez bigarrenera pasatzen dira eta hau da konkretuki ongi erabiltzen ikasi: ez dena.

Moisesek esan zигun bezala, azken finean herria izango da gure lanaren balorapena egingo duena eta bat baino gehiago hortzak zorrotzen hasiak daude: «Oso erraza da presentatzea eta Udaletxean sartzea, baina gehienak ez daude lan horretarako prestaturik, ez dakite ezertxo ere eta horrela aurkitzen gara» esan zигun Estellako bizilagun batek. Beste batek esan zigunez, herritarren Udaletxeetako erabakietan parte hartzeari buruz bera ados omen dago, «baina Udaletxean daudenek inguruan zer duten ez badakite, kanpotik zer jakingo dugu ba? Esatea erraza da, baina egitea». Maila honi dagokionez Udaletxe gehienek dute beren mekanismoa, Agurainen adibidez plenoetan herritarrek abotsez eta botoz parte hartzen omen dute.

Baina oraindik herritarren parte hartzea onhartzen ez duen Udaletxe asko da edota beste bide batzuek ireki nahi dituztenak, hau da adibidez Bilboko Udaletxearen kasua. Gu lantxo hau egiten gauden bitartean erabaki zehatz bat hartzekotan dira, dena dela datorren astean lan honekin jarraituko dugunez, honen berri eta beste zenbait gauza aztertuko ditugu: hiri handietako arazoak, alderdi politikoen jokabideak, sektoreraren ondorioak, etab...

LURDES AUZMENDI

F. ARREGI

on kosme eta espiritu heriotza

Bai, On Kosme, «ardoa bezalakorik ez dago», bere sudurra piper gorri eta bi masailak Riojako Mapan bihurtuta, balantzaka, mintza eta mintza ari zen gure Joxe Balantx. «Bista galduta diat, zieten ingurukoei, baina arnoa diat okulistik onena: ongi xamar edanez geroz, doble ikusten duk».

Jende artean, zein bakarti aurkitzen den Joxe Balantx. Gurasorik gabeko mutil zaharrak, arnoa du adiskide eta lagun. Arnotan itotzen du bere bakardade eta espiritu bizitza. Irri eta farra dagoite ingurukoek; erruki eta konprentzio haundiz so dagio On Kosmek.

Itsasertzean esertzen da On Kosme; Bizi bizi itsas beheara doa Oria hibaia; Plastikazko zikinak, olio ontzi, pixontzi eta hainbat eta hainbat gauza doaz itsasoan galtzera; On Kosme begira begira bere pentsamentuetan: Horrela, bizitzak bere zurrumbillean daramatza gizonak heriotzara... Plastikoa hibaian bezala... bat bestearen alboan elkar ezagutu gabe. Nora ezean jakin gabe... trabeska... zoro zoro... espiritu bizitz gabe.

Hago isilik, Kosme, ziotzan bere buruarekin eztabaidaka jarririk: begira iezaioak gaurko gazteriar; maite ditek elkar... atsegin ditek musika... espiritu-alaitasuna elkar ongi estutuz, musikaren konpasean agertzen zekitek. Barruko alaitasuna...? Espiritu bizitza gazterian...? Dantzatze musika, belarriek xeatu eta apurtzeko zarata haundikoa behar ditek. Musikaren hots haundiz eta gorputz erabiltze bizi-biziaz, espiritu bizitzaren aberastasuna ezin ditanek agertu... Hainbat zarata espiritu bizitza isilezazteko baizik ez duk... Elkar hizketan gazteriak ezin dik asma; bere barne barruak huts huts egonik, elkarri zer esanik ezin eduki; hil ditek barne baitako Espiritua eta zentzu hutsezko bizitzari heldu behar: drogak, alkoola, sexoa...

Ekiten dio, ordea berriro On Kosmek bere buruari: Ez duk eskubiderik gazteri osoaz horrela mintzatzeko; zentzu hutsezko gozamen aparretan ez dituk gazte guztiek bizi. Baditek espirtua; begirakiek manifestapenetan; oihu la-

riak, karraxi garratzak eginik, kalez kale, batzuetan bizia arriskuan jarririk, hor zebiltzek aberriaren alde jo ta ke. Gazte horietan baduk espirtu bizitza.

—Manifestapenetan dabilten gazte guztiek idealismo haundiz beteta, aberriaren alde jokoan? San Ferminetan Iruñian, kalez kale zezenen aurrean ibiltzea, arrisku haundiko jokoa duk; Polizi jendearekin jokoan sartzea, behar ba-

da haundiagoa; gazteak arriskua dik maite; Polizirik gabe, seriooki, autobus eta automobilak erre gabe, barrikadak baztertuta... Horrela eginikako manifestapenetan, zenbat gaztetxok parte hartuko ote lukete? Barne baitan daramaten idealismo eta espirtu agerpena ote beti gaztetxoaren manifestapen hau? Pifloan zoazek, oihu berdinak ziardutek, aldeztu aurretik ezarritako Sloganak zera-matzek... Irriparrerik ez ezpainenetan, kopeta beltz, esperantzarik gabeko irudiak ziruditek.

Unatua, aspertua, nekatua, egoera triste batetan, datza On Kosme Oria hibaia begira. Bat batean, begien aurrean, beti bere alboan bizi den Jokin ikusten du. Adarra joaz, oihukatzen dio: On Kosme, gaurko gizona ez da ameslari, ez da poeta, ez da kultur-zale. Agur gure Herria, agur gizartea, agur mundua. Agur, On Kosme. Bizi poza galdu duzu; zureak egin du. Horra hor Oria hibaia. Plastikazko zikinen artera bota behar zenuke zure burua, sinismendun ez bazina, zikin horien artean, itsas zabalean zure bizitza behindik uzteko.

On Kos.—Bainan, Jokin, Zer hizketak dituk horiek? Ez haiz lotsa Kosme zaharrari horrela mintzatzeko...?

Jok.—Joxe Balantxek gehitxo edaterakoan doble ikusten du, zuk bihotzetikakoaz geroz, gutxitxo edaten duzulako nonbeit, erdia ikusten duzu. Ikusten du zuna ordea beltza, iluna, kaltegarria. Gaur, lehen bezala, denetik dago, euskalzale, kultur egile, erlijioaren aldeko langile, Herriaren onagatik bizia emateko prest daudenak...

On Kos.—Zahartzen ari gaituk eta zahartzaroan gauzak ilun ikusten non-bait.

Jok.—On Kosme, On Kosme, begira ispilura. Aurpegiko azala zimurtzen ari zaizu; Hori ez da oker haundia; zure urtetan ezinbestekoa. Gizarte bizitzan heriotz hutsa, espirtuaren azkena, ikusten duenak, berak du Espiritua hila. On Kosme, jendeen ezpainenetan irripar gozoa sortzeko egina zaitugu; ez arren bihurtu zorigaitzen profeta oihukatzaile.

AROSTEGI JOK

haurrek ulertzen ez duten zirkoa

Jaun-andreok: Igaro eta ikus. Lila-ra zaitezte hemen azalduko zaizkizuen show-etaz. Haurrek ulertzen ez duten zirkoa. Nagusien zorrotasunak bakarrik dezifra dezakeen munduko zirkorik ikaragarriena.

Zaudete gertu sekulan ez bizitako uneak igarotzera. Ezar zaitezte eroso zuen besaulkietan, datorrenak merezi baitu. Nazioarteko zirko itzel honek ludi-
an eman ohi diren show-etako zatirik garrantzitsuenak kontratatu ditu, zuenganaraino ekartzeko. Zuen begien aurrean agertuko diren artistak lehen mailakoak direnez, gure aurkezpenak balore handiagoa heltzen du.

mar bikotea. Hain zuzen ere, berezkoa duten trebetasunaren bidez haizte zorrotzak jautikiko dizkiote elkarri, zeharoko arriskuko norgehiagoka.

Burdinezko hatzaparrak arerloaren gorputzaren alderdirik zaurgarrienean sartzen saiatuko da bakoitza, sotiltasun bereziaz, ezpata pozoindua darabilten batera.

Nor garaile?... Berdintasunaren ize-
nean borrokatzen duten hauetako irabazleak gure mirespen eta begirunea bereganatuko ditu, bestea atzeko atletik, bihotza zulatua, ehorztetxekoek daramatelarik, bizian amestutako paradisu sozialistan paketan etzateko. Goian be-

Mexikotik, berriz, sudur-gorria atera zuen, bertako soka ez baitziztalaion ego-
kia izan. Kolpe galanta!

Zer gertatuko ote oraingoan?... Eka-
rritako sokak segurantzazko neurri guz-
tiak gordetzen dituela dirudi, jauzketa ezina eginez. Beraz, non datza oraingo ekintzaren meritoa?...

Jarrai beza atabalarik geroago eta ozenago, sokako beste hertzetik Sadat magoa azaltzen baita sokagainkariari, lehengo neurriak gutti baitliran, eskua luzatuz.

Epikerrak:

Eta hunkipen-une hauen ondoren atsedenal-
di labur bat ondo etorriko zaigulakoan nauzue, giza-bihotzak ezin bal-
tezake hainbeste zirrara bat-batean euts. Bitarte honetan Beethovenen Be-
deratzigarrenaren «Alaitasunezko Him-
noa» diska handi bat zozketatuko dugu ikusle guztion artean. Laster arte...

Ale hoop!!! Ostera zuekin arratsal-
deko azken numeroa aurkezteko. Ale-
maniatik eta gaurko saioan espreseki
iharduteko... «Gizon ezinikusiak»!!!

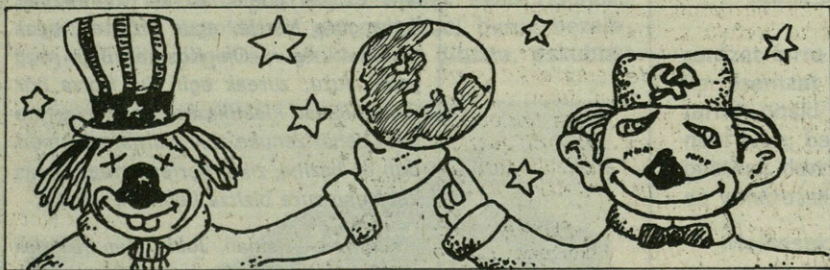
Urtero 238.000 pezeta kobratzen di-
tuzten gizon ezinikusi abertzale hauek
beren jakintzaren erakuspen bat egingo
digute pista-erdian.

OTAN-en sekretuak eta Kremingo
trapu zaharrak pikotara bota eta astindu
ondoren, hona hemen, gurekin, «Gizon
Ezinikusiak», Xabier Gereñoren Pipa sai-
leko edozein pertsonaia motza lagatuz.

Nahiz eta non dauden ez jakin zuen
aurrean dabilzala nabarituko duzue
erraz, beren atzetik uzten duten usain-
ustel nazkagarria dela eta.

Gizon abertzale hauek mundu osoan
ematen den abertzaletasunaren leku-
koak al ditugu? Baina zalantza oraindik
zorrozkiago bihur dakiguke: Haien har-
ma itzelak direla medio, giza-terria arris-
ku jarraian duten nazio horiek beren
herriarren onespena merezi al dute?...

JOSE MARI VELEZ DE MENDIZABAL

Jaun andreok: Zirko honen karpapean
truakoak ez du lekurik. Haurrek ez dio-
tela gureari zentzurik hartzen esanda
gelditu da hasieran. Egiaren gordinta-
suna dugu helburu. Berak bateratu gai-
tu guztiok, zenbait minututako Igaroa-
di xelebrea eman dezagun.

Ez dugu inoren malkorik nahi! Irri-
parra ezpainetan dagerren arauera izan-
go da zirko honen arrakasta. Has dadi-
la musika, bene-benetako artista hauei
gure txalorik beroena eskaintzen diegun
batera:

[Pla, pla, pla, pla... [Txaloak], Orkes-
tak Beethovenen Bederatzigarrenari
ekin dion bitartean).

Epikerrak:

Sortalde Urrunetik gureganatutako
Printzesa eta Mandarinoa, txino-bietna-

go, eta garailea nahi bere gertulariari,
salda bero!

Epikerrak

Jaun andreok: Goi Ameriketatik eta,
hantxe kontrato ederrak bertan behera
utzi ondoren, gurekin... Karter soka-
gainkaria!!!

Nilo hibai zabalean zehar eta goiera
kontsideragarrian esekitako soka gaine-
tik ibiliko da funanbulismoko maixu
handi hau. Baina... oraindik zailago!!!
Niloko biztanle ospetsu diren kokodri-
loak, gosez aho zabalik, bere azpian
izango ditu soka luzea igarotzen ari den
bitartean.

Jo beza danborrak errepika. Azken
aurkezpenetan, ederrak hartu ditu soka-
gainkariak. Iran-dik erabat zorabiatu-
riten behar izan zuen hango saltsa-mal-
tsaz jabetzen ez zelarik. Hauzoko duen

elkartearen agiria

Euskal Herriak («Euskararen Herria» bere etimologian) hizkuntza nazionalari dagokionez azken aldian daraman esperientzia penagarria da.

Honela Euskara Heriotzara doakigu. Euskadunok orain bi urte demokrazian eta indar abertzaleengan ipinitako itxaropena, disglosiaren egia gordinean amaitu da. Orain abertzaile ez direnak ez-ezik alderdi abertzaleek ere, neurri handi batean, euskara zokoratu eta marjinatu egiten dute. Gure alderdi etxe-koetan, edo-ta abertzaleetan, euskarak ez du aurkitzen benetako defentsarik. PNV-ak, ESEI-k, EE-ak, HB-ak, eta abarrek, ez daukate euskararen suspertzerako benetako asmo, programa eta praxirik. Gure udaletxeetan abertzaleak nagusi direlarik, ez da nabari, gehien batean, benetako bilinguismo edo elebitasun baterako urratsik. Sasi-efikaziak eragin da, aipatutako alderdiek erdara darabilte nagusien beren harreman, agiri eta batzarretan. Ikastolak, alfabetatze mogimendua eta kultur taldeak dira, ia soilik, disglosia gainditzeko borrokan ari direnak.

Zifrak nahiko nabarmenak dira marjinazio honen arazoan. Adibidez, PNV-aren «Euzkadi» organoan, batzutan, euskararen kopurua ez da % 1,6 ematen; EE-aren «Hitz» organoa, berriz, azkenekotan españolez idatzia dago ia erabat; HB-aren aldizkariak ere eta gauza bera Iparraldeko «Embatakoek» eta abarrek ez dute euskararen benetako erabilpen logikorik. Egunkarietan gertakari berbera dugu: hasieran % 30 egingo zuela adierazi zuen «Egin»ek eta gauza bera «Deia»k; gaur egun, ordea, % 6 inguruan dabil «DEIA», eta batzutan, «Diario Vasco»k igandeetan baino gutxiago ere eman izan du; eta «Egin» % 17-ren batetik, % 7 edo % 8-ra jexi da; Irratietan ez du inork errespetatzen, adibidez, Gipuzkoako euskaldunen kopurua (% 49), dituen 320.000 euskaldunen arabera. Euskarazko irratsaioak, irratrik gehienetan, sinbolikoak dira, Herri Irratiak ezik; eta honek ere ez du sekula Gipuzkoako euskaldungoaren arabera jokutzen.

Minutetan, batzarretan, gauza berbera. Efikaziagatik omen, euskalduna islik eta «española» nagusi. Eusko Kontseilu Nagusiarentzat, era berean, euskara, «hizkuntza nazionala», hizkuntza arrotza eta estainua da.

Nahiz eta abertzaleak (PNV., EE., HB.,) udaletxerik gehienetan egon, oraindik ere hirietako errotulazioak, ia erabat, españolez jarraitzen du; eta berdin merkatu eta autobideetako seinale nagusiak. Euskara maioriaren hizkuntza den herrietan ere, batzarrik gehienak erdaraz egiten dira.

Geroz eta gehiago da gauza nabarmena, hemen dabilen «vasco»aren kontzeptu geografiko hutsa; aspaldiko kontzeptu kultura orokorra, hau da, euskaldunarena, hizkuntzari lotua, baztertzen delarik.

Honela abertzaletasuna hemen, benetako eduki edo kontenidoaz hustuaz doa; Euskal Herria vaskoen herri den «Euzkadi deseuskaldun» bat bihurtzen delarik. Gure izatean kontzeptu geografikoak akzidentalistak dira, zeren —eta gure herriaren pentsakeran tokiak eta arrazak baino hizkuntzak edo euskarak eduki baitu esanahi nagusia, «euskalduna» (euskara-duna) hitzak adierazten duen bezala.

Gure herrian «euskal komunitatea» da (ez «vaskoa») egoera hau bereziki sentitzen duena; euskaraz ez dakiena, jeneralean, ez du, azken finean, sufritzen gure hizkuntzaren marjinazioa; eta benetan sufritzen duena azkenean euskaldun egiten da noizpaltean.

Hori guztia dela eta, amnistia eta beste borroka politikoen alde sortu diren «gestora» delakoen antzera, euskararen aldeko «talde eragileak» sortu behar direla pentsatzen dugu, euskara espezifikoki disglosiatik eta heriotzatik salbatzeko; hemengo «alderdi abertzaleek» zori txarrez, betekizun hari gehien batean ahaztuta dutelako.

Talde horien izena «EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ» Elkarreak izango da, eta puntu minimo hauetan oinarrituko dira:

a) Elkarreen izaera berezia, erreibindikatzaila edo borrokatzailea izango da. Ez dira mogituko, beraz, kulturaren edo teknikaren munduan, erreibindikazio edo eta borrokaren mailan baino; nahiz eta, jakina, osoki apoiatu eta ontzat eman euskal kulturaren ekintza.

b) Erreibindikapen eta salaketa hori ekintza praktikoetan azalduko da.

d) Elkarreak hauek autonomoak izango dira edozein partidu politikorekiko, eta aski da bertan parte hartzeko puntu minimo hauekin, eta idatzi honen filosofiarekin ados egotea.

Alderdi politikoetako buruzagi-karguak dituztenak, dena dela, ez dira elkarreak hauetako zuzendaritzan egongo.

e) Elkarreak hauetan dauden partaideek, norberaren egoeran eta partiduetan, euskararen marjinazioa salatzeke borroka gogorra egingo dute, disglosia «protesta»ren bitartez gainduaz.

f) Euskara izango da Elkarreak hauen hizkuntza egiazkoa eta faktikoa.

g) Euskararen minimoak eskatuko dira gutienez batzar, komunikabide, mi-

tin, eta abarretan; tokian tokiko portzioa, dena dela, beti kontutan hartuz.

h) Elkarreak hauek elebitasun edo bilinguismo-egoera, guztiz iragankor edo transitorioa dela adierazten dute; bi hizkuntza elkarren ondoan bizi direnean, benetako orekarik ez baita ematen. Luzarora ezin daiteke bilinguismo iraunkor eta faktikorik eman; baina, gaurko, benetako elebitasuna eskatzen dugu.

i) Jakinaren gainean gaude, bestalde, elebaker erdaldunek, ia beti, euskalduna bera «erdal monolingue» bihurtzen dutela: bai kalean, bai elizan, batzarretan, eta abarretan. Disglosia gain-tzeko, elebaker erdalduna elebin bihurtu behar da; eta hau lortzen ez den bitartean, gaurko zapalkuntza salatuko dugu ekintza praktikoan bitartez. Bostere publikoak dira erresponsable nagusi zapalketa honen menderapenean.

j) Elkarreak hauen ekintza Euskal Herri guztira zabalduko da; hau da: IPAR ETA HEGO EUSKAL HERRIRA; eta tokian tokiko elebitasuna aterako da aurrrera.

«EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ» Elkarreak hauen azpian, Euskadi EUSKAL HERRI (euskararen herri) benetan bihurtzeko asmo nagusia dago.

Gaurko egoeran euskararen aldeko minimoak ez dira betetzen. Euskararen presentzia komunikabideetan, irakas-kuntzan (gaur EGB-an bakarrik dago euskara, Euskal Herriko eskualde batetan bakarrik, eta erdal zona aldean euskara lotsagarriro «voluntario» hutzi delarik), eta administraritzan egiazko elebitasun (gaur % 6 inguruan dabile-larik) lortu arte.

Euskaldunok: Euskaraz egin dezagun. Euskaldun bezala ditugun eskubideak defenda eta eska ditugun.

Euskaldun ez zaretenok: Euskara ikas. Euskara dohainik ikusteko duten eskubidea defenda eta eska.

Jakitun gara denok: ez dago Euskal Herririk, eta are gutxiago EUSKAL NAZIORIK, EUSKARARIK GABE. Beste abertzaletasun mota guztiak akzidentalak eta ustelak dira; eta guk, geure eskubideetan zauriturik, gogorki erantzungo dugu.

EUSKARARIK GABE, EUSKAL HERRIRIK EZ.

Durangon, 1979ko Azaroaren 4ean

«EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ» Elkarreak.

zorionak musikarengatik

Kaixo lagunak. Aspaldidanik idazteko nengoen, baina alfer xamarra naizenez geroz, beti asmotan gelditu da gauza.

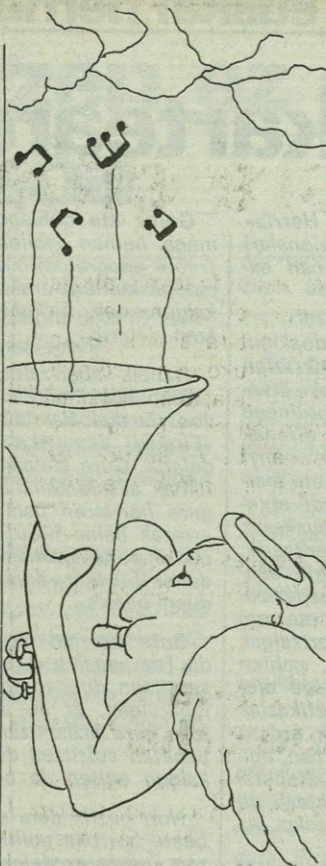
Musika asko gustatzen zait eta erdi mailako ikasketak eginak ditut. Beraz, Z. ARGIAK musikaz zerbait idatzirik dakarrenean, horixe irakurtzen dut lehenik. Oso artikula onak iruditzen zaizkit Xalbardinek egiten dituenak; Artasok ere ongi idazten du (Os-korriekin pasatu baze-n ere) baina Xalbardin da batez ere, neretzat, dauka-

gun musika azterlari onenatariko bat. Jartzen di-tuen tituloetatik hasi eta bukaeraraino, zehatza, eritzi arrazoituak eta balorapen sakonak erabiltzen di-tuen idazlea da.

Lauaxeta —Valverderna—, Belar hostoak —Txomin Artolarena—, Maite Ildirinena, Abesbatzak... Denetan oso koherentea da. Baina «Elkarrengana bilbu...» azkeneko Z. ARGIA-n egin duena, oso oso ona iruditu zait.

Topikoak alde batera utzi eta zezena adarretatik heldu... hori da Xalbardinek egin duena. Gauza bat bakarrik eskatuko nioke: maizago idazte hain zuzen, ea irrati eta egunkariak kutsatzen diren.

JOSE LUIS ZUBELDIA.
D.N.I.: 15.868.279

galdera

Edonork, edozer idazteko eskubidea duela badatik; haugatik, egun hauetan bate ere gauza bitxiak ikusi ditut ormetan.

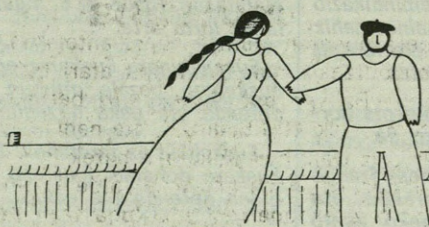
Baina aldizkari bate-tan Olazagutia delakoak idazten dituen perla ar-gitaratzea, hori ikusteko da.

Ala edozer ere idatz daiteke paperetan, na-hiz eta arrazoiari irain bat izan?

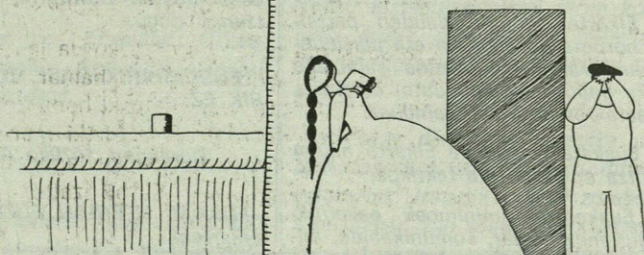
ALBERTO DE ARZUA

m.artola

"Andre gazte xarmanta, nori... egina.
hiru ehun lekutan juanak gira aйна...
ene meñeko zira, orai duzu arena..."

Andre gazte xarmantak hor hartzen du espata bihotzetik sartzen'ta, hila doa lurrera!...
aldiz haren arima hegaldak zerura!

amore eman nahi ez

Hortaz batere dudarik gabe, erran daiteke, baieztatu daiteke, Seaskako langile eta erakasleek eta haiekin batera burasoen eta hurrek ez dutela amore eman nahi. Nehork ezin erran nola bururatuko den; badirudi kargudun zontze beldurtzen hasi dela, baina haien eritziak hartuko dituzte kontutan Parisen? Ez da errana, beharrezkoa izanen da behar bada, segurki ez erraiteko, indarra erakustea, jende horrek ulertzen duen mintzaira bakarria baita.

Kinka larri horretan ospatu du Seaskak bere biltzar orokor urtekaria Maulen, Urriaren 14ean, geroari buruz erabaki garrantzitsuak hartuz.

"indar erlazioa gure aldekotu behar"

Seaskak dienez, Baionan egin den azken manifestapenean 3.500, 4.000 jende parte hartu du. Denen ustez indar erakuste garrantzitsu bat izan da. Duela bi urteko kopuruarekin gonbaratuz (Donapaleuko lehen maila hertsia nahi izan zutelarik) progresioa bistakoa da: aurtengorako izan den propaganda ahulak (kartel gutxi, Sud Ouest aldizkariak ez dio zeukan garrantzirik eman, ez lehen, ez gero) eta estatuaren-gandiko debekatze edo erabaki gogorren ezak, baita manifestapen gehiegi egiteak sortu duen asperdura ikusteak damaiote elgarretaratzeari indarra.

Erakuste hortaz baliatuz indar berezi bat egiten ari dira zer nahi karguduni buruz Seaskakoak. Elgar-kuste frango izan dute bai kontseilariekin, bai hauza-pezarekin. Ardurago oraino ele egin dute Baionako suprefetarekin eta hori berria da BIAKABE ez zaigulakotz orain arte biziki elgarritzeta zale agertu. Printzipioz bat datorke ikastolaren laguntzako, Seaskaren lana goraiatzearaino joan omen da, haurapez eta kontseilari batzu ikusi ditu berak ere eta gobernu mailan aritzeko prest omen da. Orain arte frogatu dugunez hitz ederrak ez dira kario, nekeago ekintzak. Bertzalde, biltzar bat izanen da ontsalaz NAZURIE, Akademiko inspektore, eta Seaskaren artean. Ikusiko zer ateratzen den.

Azken gertakariak eta Baionako manifestapenak hitziz baxatu dituzte kargudunak. Batzuek ia laguntza gehiago emaita erabaki dute. Beldurtzen hasiak ote? Langileen aldetik determinazioa gogorra da «ez dugu onartuko pagatuak ez izaita, badirudi urria pasako dugula diru sartzeko batzu izan baitira festetatik, baina azaroa hurbiltzen ari zaigu; gogorrago oraino izanen gara herriko etxei eta estatuari buruz, ez dugu amore emanen». Urriaren 22an Bonnat erakustokiaren inauguraziorako kultur ministroa jiten zela eta grabe eta manifestapen bat egin dituzte Seaskako

langile eta erakasleek. Tentsioa goitituz joanen da. Herriko etxeek eta kontseilu jeneralak abenduan dituzte batasunentzako laguntzak eztabaidatzen eta erabakitzen. Hor beharko erabakia bortxatu.

bigarren maila irekitzeko asmoan

Aurten Maulen ospatu den biltzar orokorrak erabaki bereziak hartu ditu. Lehen maila buruz lan berezi baten egitea eta indar gehiagoren emaita erabaki dira, dauden lekuetan azkartuz eta besteetan goraraziz. Ohartu dira ez dagoela kantonamendu bakoitzetan ama-ikastolarik; lau kantonamendu geratzen dira kanpo: Bidaxune, Labastida, Iholdi eta Baigorri. Erabaki dute lau horietan bakoitzetan ikastola baten muntatzea.

Geroari buruz ere aintzinamendu garrantzitsu bat eman dute eta da printzipioz bigarren mailaren xedaren onartzea, 11-15 urteko ikasleentzako. Lau ikasleekin hasiko da, bai L-A-U, irigarria behar bada iparraldeaz Axular eta Xiberua baizik «ezagutzen» ez dutenentzat, baina zinez, egiten bada, urrats bat gehiago eta zer urratsa! Eguberrikotz proiektua (errientak, gelak, haurrak...) behar du prestatu talde batek. Bistan dena hori martxan ezartzen da ustez diru arazoak hobetuko direla.

Azkenik talde berezi bat muntatuko da hegoaldeko ikastolekin harreman sendago eta segituagoak izaiteko.

kanboko ikastolaren inizatiba

Egoera honetan ekintza batzu antolatuak izan dira diruaren biltzeko, hala Azkainen afari bat, nola Kanbon auto «Rallye» bat. Azken hori bertako ikastolak antolatu du, aski fite badirudi, eta nahiz eta arrakasta haundirik ez izan, partaideetako batek interesgarritzat dauka «hogeita hamar bat ginen, alde horretatik gehiago espero zitekeenarren positiboa izan da, bereziki ibili garen herrietako jendeengandik izan dugun ongi-etorria. Batzuek lana utzi, besteek bazkaria gure galderari erantzuteko, alta bazekiten ikastolentzako zela elkarriketarako oro euskaraz izan dira, ez digute sekulan ate bat hertsia, itxaropentsua egiazki».

Eta anekdota batez bururatuko da lan hori, Rallyeko bi partaide hiruetanogoi ta hamar urteko bikote bat zen, eta gainera kanpotiarrak, hona jinak bizitzera. Erran dutenez «ikastolen lana biziki merexigarria da, gure ahalen neurrian nahi genuke lagundu, era bat da guretako hemengo herriari hurbil izaiteko».

ASTEMA

zuberotarren euskal astea

laz lehen aldikotz, zuberotarrek antolatu zuten kultur aste bat. Betidanik egon da azkar herrialde hau tradizio eta ohituretan; bereak eza-gutu dizkiogu pasterala eta maskarada, asto lasterrak eta txülülä. Hauek dute neurtu eta izaritu mende luzetan zehar atsegina eta nahigabea, Zuberotar ororen bilgarri izanez.

Gaur kultur asteak antolatzen hasi dira, Euskal Herri guztian bezala...

eskiulara

«Ebia düzü». Larunbat arratsa, berderatziak gutxi gora behera. Goizik iluntzen du negua datorrenean. Hozta; hortz haginak karraskaz. Eskiularainoko bihurtuna eta inguradek ez digute lo hartzen utzi. Garaiz iritsi gatzazkio Euskal Herriko azken edo lehen buruari, erran nahi da Eskiulari.

Bilera, kultur aste berria abiatuko duena, Eskiulako ostatuan ospatuko; estatutxo bat herriko plazan, karrika mehe baten erdian eta eliza galant baten itzalpean.

Sartu garenean, paperez bete dizkigute eskuak; alabainan, azalpenak eta programak hedatzeko ari dira: hamar bat orrialdetako bildumatxo bat. Azalean, Juanitoren marrazki bat; eta Juanito nor den? Errefuxiatu bat, duela bost urte Zuberoara etorri zena eta hemen erroak landatu zituen. Azken bolada honetan, inork baleki zergatik, gobernu frantsesak eskatu dio alde egitea.

Azalaren marra tartetik, oihu luze bat bezala hitz batzu irakur ditza-kegu, zuberotar hutsean idatzirik daudenak: «Dolü gabe hiltzen niz bizia Zuberoarentako emaiten baitüt. Agian, agian, egün batez jeikiko dira egiazko Ziberotarrak, egiazko Eüs-kaldünak, tirano arrotzen o-hiltzeko eta gure aiten aitek ützi daikien lurraren popüliari erremetitzeko!». Matalas, Zuberotar zaha-

rraren hitzak, eta badute oraindik freskotasan nola gaurkotasan!

euskara zertan den

Lehen bilera honek, zoritxarrez betiko jendea bildu du: ikastolaren alde egiten den guztian dabilzenak, errefuxiatuen aldeko mugimendu eta manifestazionetan agertzen direnak... Oharterraza da; Zuberoa tipi izanez, laster ezagutzen dira aber-tzale gehienen aurpegiak; zoritxa-

rraz genion gorago, beti dagoelako zerbait antolatzearekin jende berria etorriko delako esperantza.

Eskiulen, euskararen arazoa altxatu dute. Hor zeuden J. L. Davant euskalzaina, Manex Goyenetxe IKAS elkartearen ordezkari bezala, Seas-kako ordezkari batzu...

Erabili diren solasek ez dute elgarrizketa eztabaidatsurik sortu, betikoaren alorrean zintzoki jarraiki baizik; euskal kultura gertutik segi-

tzen duenak ez du baitezpada asko ikasi: Euskara galtzen ari dela, noski, Zuberoan ere! Erakaskuntzaren alorretik dabiltzanek azaldu digute zoin diren gaur eskoletan dauden euskara irakasteko ahalak, errana izan dela garbiki euskara bigarren hizkuntza bezala jartzeak ez duela borroka epelduko baizik, eta ikasleek ez dutela horretan ikusiko azterketa pasatzeko beharrezko zaien zerbait baizik. Aipatu ziren Telebista-irratia, azpimarratuz haien garrantzia frantsesaren aurrerapenean; erran da ere lagun gorri izan daitezkeela birreuskalduntzearen bidean.

Aldi guztiez gertatzen dena Donostietik urrun egotean, euskara batura heldu da solasa. Badakigu zoin diren atxikiak eta lotuak zuberotarrak beren zuberorari! Davant-ek azaldu du batuaren egoera, erranez batua erabiliko dela gehienik idatziriko euskararen halaber irratiko eta telebistakoetan (erran gabe bistan dena hauk noizko diren). Baina ez du batuaren gaiak ere eztabaida haundirik sortu, eta bihotza erdi hisdurik itzuli gara etxera.

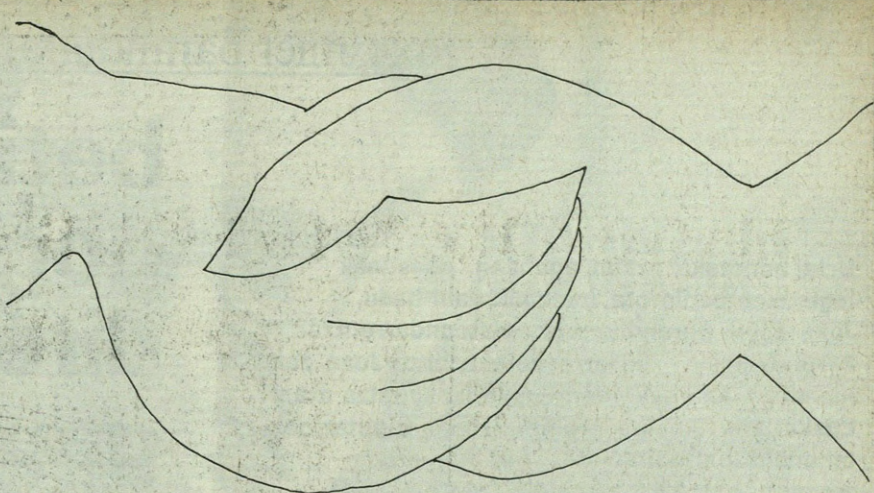
igandez primaka

Euskarari buruzko mahain-inguruak berriak badira, Primakak iduriz bederen aspaldikoak dira. Zer den Primaka? Dantza taldeen arteko zoin-gehiagoka edo txapelketa bat. Taula gainera agertzen dira Zuberoko taldeak oro eta batera ematen dituzte zuberotar dantza ezagunak, epai-mahainetan jupeak beren lanari artoski ariko direla.

Aurten ikusi ahal izan ditugu lau herrietako ordezkariak: Alzai, Atarratze, Urdinarbe eta Alzürükü. Barxokeak ez direla etorri, zuzen zergatik ez dakigu. Alzürükütarren eramanen dute, lehen jelkiz.

Nafarroatik etorritako bi autobus beteaz aparte, jende gehiena zuberotarra da, Garindoneko ezker pareretan. Nolaz ez erran, giroa gustatzen zaigula, benetan herrikoia eta zuberotarra iduritzen delako: turistak joanak dira orain, eta dantzak ematen dira bakarrik herriko jendearentzat. Merezi luke adineko zuberotar baten saihetsean egotea ikusaldi luzean zehar, beti jarraiki eta jarraitzen dituztelako beren ohiturak ezin neurtuzko intentsitate batez.

TXINABERRI

berriz ere, gerra?

«Kontziliazio ordua iritxi zaigu», esan ohi du baten batek Euskal Herriko zenbait zokotan. Bai eta Euskal Herri honetatik kanpoko beste zenbaitetan ere. Kontziliazio hitzak aspaldidanik dakar halako esan nahi mordo bat. Maiz eta sarritan erabilitako hitzek, —dabilen harriak ez bezala— «goroldio» asko jasotzen dute inguruan karga karga egiten diren arte. Orduan, karga horren antzutasunez, alde batera utzi behar izaten da, eta sinonimo edo jatorrizko esan nahiaren antzeko beste hitz bat sartzen da hizketaldietara; gaztelaniazko esaerak dioten bezala, berritu ala hil.

Gure herri honetara, esan nahi nuen bezala, badirudi, kontziliazio uneak etortzen ari zaizkigula. Baina okerreko pentsakizunetara ohituta dagoenak uste ez bezala, ez gara politika munduko kontziliazioez ari: aitzitik, sarriegitan eskuartean daukagun euskal munduaz, eta batipat, euskaraz eta euskarari buruz ari gara, oraingo honetan.

Betiko espabilatu batek galde egingo liguke zer galdu ote zaigun mundutxo horretan. Izan ere, ez baita lehen aldia ukitzen duguna, baina berriz ere hortaz aritu beharrak, aurpegi batetan baino gehiagotan harridura sortuko duen arren, esan beharko diogu, egindako kalkuluen arabera ez bezala, badugula arazorik aski gainera datozkigun urte guzti hauetarako.

Jakinen gainean daukazue noski, Euzko Alderdi Jeltzaleko zenbait sektorek

euskarari eta bereziki beronen batasuna, eta are berezikiago, «H» hizkiak harturik duten jarrera. Egunkari eta gainerantzeko komunikabideetan gehiegi aipatu ez den arren arazo hau, agian entzungor egitea askotan egokiago izan ohi delako dudarik gabe, jakina da batasunaren kontrako tesisak mantentzen dituzten sektoreek borroka gogorra plantaturik digutela batasun zaleoi, eta Gernikako Estatuttoa martxan jarri zaigunetik, ez digutela «tregua»rik eskainiko.

Agian horregatik ez dateke kasualitate, Euskaltzaindiak 1968an onartutako araudia, berriki berraztertu izana, eta «H» hizki zorigaiztokoaz, berriz ere arau berri batzu zabaldu izana.

Horrexegatik agian, ez zitzaigun baxtere harrigarri iruditu Joxe Azurmendik, duela bost urte bezalaxe, Donostian, euskal literaturaz eman zuen ihar-dunaldi batetan, euskara batu behararen tesisak leunkiro berrazaltzea, aspaldiko eta askotan joandakotzat daukagun denboretan bezala, «apostolado eta proselitismo» lanari ekiteko moduan.

Dena den, ez datozkigu batere goxoak, eta urtetan egindako bidea, hutsen geratuko zaigunaren pentsakizun tentalditsua ere bururatzen zaigu. Baina, berriz ere gerra, gerra ahal daukagu? Halazankoa!

ESTEPAN ALDAMIZ-ETXEBARRIA

Urte honetako azken egunean, osasunak laguntzen badio eta Jainkoak nahi badu, Joxe Miel Barandiaranek —ataundarrentzat Perunexarre— 90 urte beteko ditu. Joan zen igandean Azaroak 4ean Eusko Ikaskuntza eta Euskal Herriko lau probintzietako Diputazioek omenaldi bat egin zioten. Berak agertzen zigunez, hau 22. omenaldia izan omen da.

Bitartean, Ataun San Gregorioko Sara etxean bere lanak egiten jarraitzen da, batzuek baztertzen eta beste batzuek goretsitzen duten lan isilean. Joxe Mielez asko hitzegingoa da, haren hitzak leku askotan agertu dira, baina gaurko honetan bere hitzetatik kanpo bere herrikoen eritziak ere jaso nahi izan ditugu, hauk baitira pertsona bezala gehien ezagutzen dutenak.

urteak aurrera, baina etsi gabe

—90 urte betetzen dituzu baina oraindik fuertez zaude, zer sekreto daukazu horrelako osasunarekin egoteko?

—Askok galdetzen dit eta haxe erantzuten diot beti: 25 urterekin duodenoan ultzera bat izatea eta bizitza guztian bere mendean egotea. Janariari kontuz begiratzu ibili behar zara bestela honek urrango egunean aldaba jotzen du.

—Eguneroko paseotxoak egiten jarraitzen al duzu?

—Bai, ahal dudana guztian egiten dut bueltatxo bat, eguraldi txarra egiten badu karreteraz egiten dut eta bestela mendira. Arratsaldean ibiltzen naiz eta ordu bete, ordu t'erditxo batekoak egiten ditut eta beti arratsaldean.

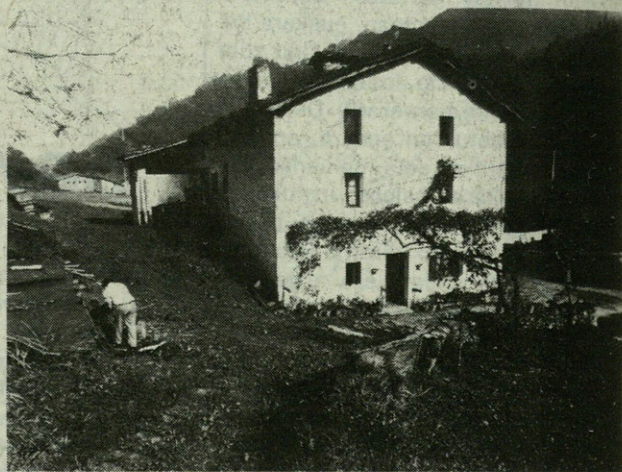
—Beraz eguna nola banatzen duzu?

—Goizean ohituraz seiretan jeltzen naiz, aseoko gauzak egin, otoitzak eta zortziretako meza ematera joaten naiz. Itzultzean gosaldia eta ordubatak arte lanean jarduten, bazkaldu eta ondoren bizpahiru ordu geldia egon; siesta egitea ez zait komeni, medikuak esan zidanez. Denera lanean zortzi-hamar bat ordu sartzen ditut.

—Eskuarteetan zer lan duzu une honetan?

—Bai, lan gehiegi ibiltzen dut. Baditut hemen dela zenbait urte fitxetan jasotako lanak eta argitaratzeko moduan jartzen ari naiz, baina bitartean beste lan batzuek ere izaten ditut, hitzaldiren bat ematea dela etab. Nerretzat hitzaldia ematea txarra bada, egoera

beti gogoratzen diren gauzak

“Perunexarre”, Joxe Miel jaio zen baserria.

protokolariotan jendea nola tratatu behar dudan izaten da, don ala señor mio jesucristo deitu behar diodan eta neri egoera hau oso duingarriak egiten zaizkit. Ez nago ohitua eta ez naiz ohituko. Askotan oroitzen naiz, esanak aspaldiko kontuak dire; nik literaturan ikasten nuenean bazen izen handiko poeta bat eta bere izena honelaxe idazten zuen: Doctor Don Juan Pérez de Montalbán, zerbaitetik jartzen zuen. Bazituen bere gisakoak, hori malte ez zutenak eta bertso hau jarri zioten: El Doctor tú te lo pones / el Montalbán no lo tienes / conquie quitándote el don / sólo te queda el Juan Pérez. Baina neri maixuak esaten zidana, mundua maila horretantxe dago, izenari begiratzen zaio. Guztiak ez dira berdinak baina asko horrelakoak dira, izenak erabiltzen dituzte, etiketak, siglak, entenditzen ez dituzten tituloak, horien atzetik joaten da jendea eta horiezaz izaten dira haserreak ere.

Ataungo gazteetaz mintzatzen, esaten didanez ez omen diote berak esaten duenari garrantzirik ematen. Baina Joxe Miel nola ikusten duzu zuk gaurko gazteen egoera?

—Zaharrak esaten dute: gaurko gazteak! Hori lehenagoko zaharrak ere esaten zuten. Ni gogoratzen naiz noizbait erdaraz ikasi nuenean nola haxe esaten genuen gazteok: Bai, bai, a la antigua usanza estra-

Joxe Miel Barandiaran, Azaroaren 4ean Oñatin omendua izan zen.

laría de la verdad siempre contraria, hau zaharrena-
tik noski. Nik esaten dut, apaju onak ginuztean geuk
ere hori esaten genuenean.

Gaurko gazteak ez dira lehenagokoak bezalakoak,
bizikera ez baita berdina eta hau berdina ez denean
burubideak ere ez dira berdinak izaten; hau beti edu-
ki behar da kontutan. Hezikera, hau da, kultura, ez
da guk pentsatzen dugun bezala hemen zati bat eta
hor beste bat, kultura dena batean dago, zerbait or-
ganikoa da eta bere zati bat aldatzen baduzu bestean
ere aldaketak etortzen dira. Orain ez dago lehenagoko
bizikera beraz hezikera ere ez da berdina. Lehenago-
ko gazteak abereekin edo lurrian lana egiten zuten
eta bakoitzak hartzen zituen bere erabakiak, orain
berriz fabriketan aritzen dira eta erabakiak ezin di-
tuzte hartu, gaur masifikatuak gaude.

—Eta zure gaztaroa nolakoa izan zen?

—18 urte nuelarik bitartean eginiko guztia azter-
tzen hasi nintzen; apaizetako ikasteri ari nintzen baina
lehenago maisutako karrera egin nuen, badakizu zer-
gatik? inork ez zezan esan bestela bizitzeko modurik
ez nuelako apaiz egiten nintzela; halaz eta guztiz ara-
zoak izan nituen, 1908. urteaz ari natzaizu.

—Haren bizitzaren pausoak aski ezagunak dira gu-
re artean, Europa aldenik alde pasatua du bere iker-
ketetan, Euskal Herrian berriz, dauden zuloak aztertu
ditu; 90 urtetara iritxi da eta dirudienez bat baino
gehiago bere biziaz kezkatzen hasi da eta bera ere bai.

—Bai, baina orain ez dut gauza onik egingo, Re-
tanak ere esaten dit: Oiga Joxe Migel dese pris-
a por mandarnos esos trabajos que a esa edad ya sabe
Vd. Las estadísticas dicen que no hay posibilidades
de una larga vida, por lo tanto dese pris.

—Dena dela, oraindik osasunez oso ongi dago eta
espero dugu oraindik urte luzez gure artean izatea.
Eta bukatzeko Joxe Miel, atzetik jarraipenik izango al
du zure lanak?

—Bai, etnologi mailan lau probintzietan badaude
talde batzuk Etniker izenekoak ikerketa lanetan ari
direnak; lan asko argitaratu dituzte, maila honetan
jarraipean segurua da.

Bere lanean jarraitzen uzten dugu eta zenbait herrita-
rren eritziazen bila goaz.

“ez dugu gehiegi baloratzen”

«Nere generazioko gazteengan Joxe Mielek nahiko pi-
xua eduki zuen, hitzaldi mailan etab. nahiko harreman
handia eduki genuen berarekin; haren ekintzen aurrean
kezkaten ginen; berarekin batera zenbait lan egin genuen,
baina hori hor geratu zen» esan zigun 28 urteko ataundar
batek: gazteek beren bidetik jarraitu zuten eta Joxe Mie-
lek beretik. «Egia esan, inoiz ez dugu gehiegi baloratu
Joxe Mielen lana. Hori bai, edozein gauzetan laguntzeko
beti prest egon da, edozein momentutan esku bat botatzen
zuen. Gero, deitzen genionean, berak ez zuela ezer merezi
eta horrelako gauzak esaten zigun. Noski herrian inpresio
txarrik ez du, baina beste aldera ere ez da gehiegi kon-
tuan hartu» esanez jarraitzen du.

Ataun San Gregorion duela urte batzuek kultur mailan
lan asko egiten bazen ere, aspaldi honetan arazo politikoa
agertu da dena gairatuz eta noski kultur lana alde batera
utzi da.

Ikastolako haurtxoek ere badakite nor den Joxe Miel.
Ikastolara joan eta ezagutzen duten galdetu diegunean

Ezkerratik eskuinera, Joxe Miel, Joxe Antonio eta Joxe Inazio anaiak.

ikastolako horma batetan dagoen argazki bat erakutsi didate, noski argazkikoa Joxe Miel da. Andereñoarekin mintzatzen, honek ere lehenago agertua guztiz baieztatu digu: «Nik Joxe Mielen lana guztiz baloratzen dinat baina bere lan hori sekundario bezala utzi dinat» esan digu. Beste batzuekin hitzegin ondoren eritzi berdintsuak jaso ditugu, hauk denak noski gazteenak dira.

Baina hurrengo generaziokoek beste modu batera ikusten dute Joxe Miel. Harriko dendariarekin eduki genuen elkarrizketa laburra ikustea aski da:

Ni gogoratzen naizela etorri zen hori Frantziatik, etxe berria nola egin zuten ere gogoratzen naiz.

Abenduaren 31n 90 urte beteko ditu eta oraindik osasun ederrarekin aurkitzen da.

—Eta nola ikusten zenuten?

—Hemen beti gizon handitzat jo dugu, berak ez du asko nabarmendu baina...

—Eta egiten duen lana zer iruditzen zaizu?

—Lan ikaragarria egin duela, zer esango dizut ba nik, eta ez diogula ematen daukan meritu guztia. Nik ikusten dut kanpotiarrek askoz handiagoa ematen diotela eta guk hemen etxean eduki eta... izan ere bera hain sentzilo agertzen zaizu.

—Zuk uste duzu herriko jendeak berarekin harremanik baduela.

—Ni egunero DEIA eramatea joaten naiz bere etxera eta orduantxe hitzegiten dut. Neri harrek gauza askotan lagundu dit, umeen eskola dela, etab. beti animatua bidali nau, beti kontseilu onak ematen ditu eta honetara jende asko joaten da.

Bakoitzak bere ikuspegitik, hain soila eta sentziloa den gizon hau badirudi herrikoek urruti aurkitzen den zerbait bezala hartzen dutela. Norbaitek zioen bezala «etxeko urrea baztertu eta kanpokoen bila joaten gara».

“beti oso serioa izan da”

Bere jaiotetxean, Perunezarre baserrian bere hilloba bat bizi da; Joxe Miel baino 18 urte gazteagoa izan arren gaztaroko gauzak ez ditu ahaztu. «Uste dut 13 urte zituela atera zela baserritik eta latina ikas-tearren Baliarraina joan zela» esan digu Mariak.

—Gogoratzen zera apaiz nola egin zen?

—Bai, ondo gainera, harek meza oso gazterik eman zuen, Urte Berri eguna zela oso ondo gogoratzen naiz.

—Eta pertsona bezala nolakoa zen?

—Orain bezelakoxe ttiki ttikia. Bestela, beti oso serioa izan da. Ni gogoratzen naiz lezioa nola hartzen zidan eska koxkorra nintzela eta erantzuten ez banakien ere bera ixilik. tablea ere gogoan dut nola erakutsi zidan, lehenengo aurreraka eta gero atzeraka. Erakusten ona zen. Hori bakarrik ez gainera, konfesarren ere berak erakutsi zidan eta ordutik gaur arte nik konfesioa berdín egin dut.

—Eta bestela zer moduz portatzen zen zurekin?

—Kanpora joaten zenean beti gogoratzen zen gu-rekin (bi hiloba baitira, bestea berarekin bizi dena da), postalak eta kartak bidaltzen zituen, bere bizitza guztia kontatzen zuen. Gerran adibidez, Uztaillean hasi eta hurrengo urteko martxoan beste hiru injiniero frantsesekin Pirineotan egon zen eta kontatu zidan karta batean nola eguzkiaren bidea erakutsiz Atan San Gregorio non aurkitzen zen erakutsi zien eta gainera egun horretan festak zirela esan omen zien.

Joxe Mielen Gaztetako eta azken urteetako hainbat argazki badu Mariak eta noski bere osabarenganako oroipen ederrak.

L. AUZMENDI

ehiza

Ez dugu hau urte guztiko jana-
ria, izan ere ehize garaia hilabe-
te batzutan bakarrik izan ohi da.
Abuztutik aurrera udazken guz-
tian zehar izan ohi da ehizi ga-
rairik garrantzitsuenak.

Basuntxia. Mendikoak baserri-
koak baino aldeko gehiago du.

Haren haragia gorriskagoa eta
usaintsuagoa dugu. Gaztea iza-
tea komeni zaizue, bestela go-
gor samarra izan daiteke. Lepo
motzean nabariko duzue gaztea
dela, eta bost bat hilabetetakoa
onena.

Erbia. Zortzi bat hilabetetakoa
baldin bada hobe. Gero xamurta-
suna erabat galtzen du. Hauek
ere lepo motzak izan daitezela
eta belanak haziak. Horretan
emango diozu antz gazte ala
zahar den.

Ehiztariak ze pozik etortzen di-
ren erbia zintzilika dutela! Hau
bere odolarekin presta ohi da

eta honen pastelak oso ederrak
izaten dira.

Eperra. Eperra bota ondoren
egun batzu gelditu behar dira
ondo asentatu arte.

Emea izan ohi da samurrean
eta gozoagoa gainera. Hau ez da-
go demostratu beharrik, gehie-
netan hori gerta ohi da eta.
Emea hobe. Niretzat ere emaku-
meak samurrago!

Oso, oso gozoak eta prezia-
tuak, eperkumeak. Hiru edo lau
hilabetetakoa, moko leunekoak
eta borobil borobilak.

Basahate. Etxekoak beza la
prestatzen da.

Oilagorra. Moko luze. Honen
tripak ez dira botatzen, saltsak
prestatzeko erabiltzen dira eta.
Ez dira sekula, bota ondoren se-
gituan jan behar. Egun batzutan
mokitik zintzilik eduki behar
dira.

Usapala, zozoa, galeperra. Epe-
rrak baino txikiagoak. Denatetik
galeperra da sukaldaritzarako
prezatuena. Bai erreka, bai ba-
barrunean prestatzeko apropo-
sak.

K. ARGIANO

basuntxiarentzat errezeta

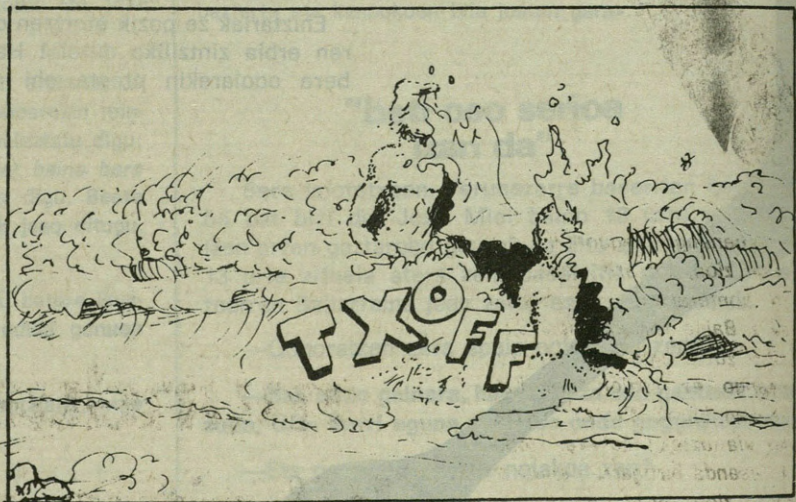
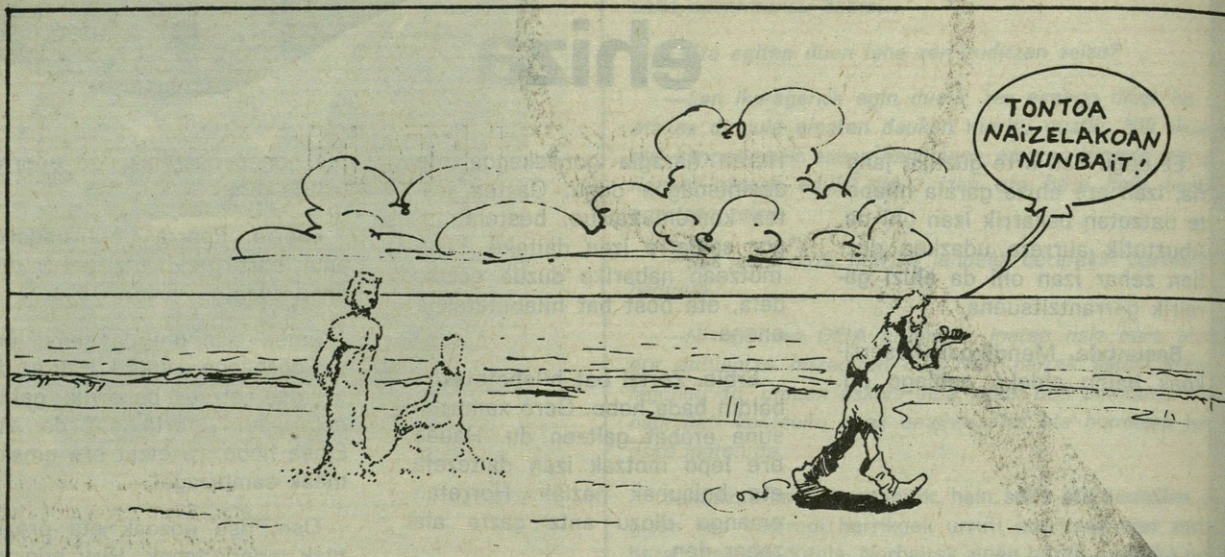
Jaki hau prestatzeko zerak hartu behar di-
zuzu: 2 untxi, 200 gr. urdaiazpiko, 100 gr. urdai,
3 tipula, 3 azenario, 2 porru, 2 tomate heldu,
inlaurden bat ardo zuri, coñac bi kopatxo, olio,
perexil txikitua, gatza, pimentia, baratzuri 2 ale,
litro erdi bat salda edo ura.

Untxia zatitu behar duzu lehenbizikoz. Ba-
razki guztiak, urdai eta urdaiazpikoa puskata
txikitari jarri.

Kazuela batetan olio, urdai eta urdaiazpikoa
jarri. Doratzen direnean barazkiak bota. Beste
ontzi batetan untxia frijitu eta ondoren kazue-

lara bota. Coñac-a hartu, zartagin batetan bero-
tu eta su eman; ondoren untxiaren gainetan
bota. Ardo zuria eta salda pixka bat botatzeko
ordua da oraingoa. Salda edo ura untxia erabat
estali arte botatzen zaio.

Hogei minutu, ordu erdi batetan egosten
eduki. Ez bada haragia biguntzen salda gehiago
bota eta bigundu arte egosten eduki. Bigun-
tzen denean untxia aparte atera; saltsa, gibel
etabarrekin pasa eta ogi tostatu gainean jarri-
rik atera daiteke mahaira. Gaztain purearekin
batera jar daiteke mahaian.

ZIRRIKUTUTAN

mundua hil zitzaien

Lehenengo egunetik ere esan zion, lotsarik gabe, bera konturatzen zen. Esan zion. Baina zer, azkenean ikusiko zuen egia zen ala ez; esango ez bazion ere beti zeukan berak, Freiak, hartze-ko ala uzteko aukera. Hobeto esanda hirugarren egunean esan zion «nere irudi propio-ra zure arima kreatuz nere gisa egingo zaitut». Baina berak ez zion kasorik egin, gus-
tatzen baitzitzaizkiolako bere begi grix-urdin haik, bere gaizki marraztutako begi zeru-arrapatzaileak. Ez zen gizon normal bat, ez? Eta berak esango zion, gizon arraroa naiz ni, harro eginda airean despeditutako hats izpila kontatzen zituen bitartean.

Berak ez zion kasorik ere egiten, zertarako? pentsatzen zuen ditiak ixpiluan errele-
jatuak ikusiz, izpiluairen kontra hestutuz, sudurra ikusiz, izpiluairen kontra sartzen zuela, begiak ikusiz... ah, bere begiak? Egia esan ez ziren politikak, bai barrukoa, urdin-more-grix-berde hura. Akaso arraultzan beti gorringoa eta

ez zuringoa, gustatzen zitzaio-lako? Ez zekien baina, ingurukoa, betazal itxiak eta bekain desproporzionatuak... Begien berdea.

Aurrerantzean konprobatu-ko zuen, nerekin ibili nahi baduzu prakerik ez, gona beti, larogeita hiru zentimetrokoa, partxis-kolorekoak beti, eta sekulan ez marroia.

Diru-problema zituen, kontaezina egin zituen, baina lortu ere, total dibertitzen zen... Belarritakoak aizu, nerretzat belarri bat, haik gabe badago, ez da benetakoa. Neri gustatzen zaizkidanak, zintzilik eta dilindan ibiltzen diren etakoak, hartazau gogan,

direla. Gainera aire berdeak eta eguzki gorriak arrapatu eta gero zintzilikatu behar

dizkizut dilinda-gailu horietan, maltia.

Hain prosaiko-hortera bazen ere bost axola zitzaidan, zeren nork zeukan, berak bizkarrean zituen haize-zurrunbi-loak eta soinu zerbezatsuak? Hori besterik zen, pentsatu zuen Freiak. Harekin hasiz geroztik izugarri gustatzen zitzaidan zerbeza. Nahikeria gela bihurtu zen; gizonari kontatu zion behin; bai, ez zara konturatu nere bizkarrean aurki daitezken soinu-garagardotsuetaz? Ba horre-gatik.

Oso arraroa naiz, esan ohi zion. Esaminak aprobatzen ez bazituen hilabetearekin zaudede; ile-zuri guztiak galdu zentituen zuk nitaz maitemintzean. Dena zer motibo neska-
ren suspentsoak esplikatzeko. Ite luzeko gazteak ez zekien maniak ziren, ohikeria txarrak, ala arraro hark benetan behar zituen bizitzeko.

Batzuetan tea edatean, zigarroa bustitzen zuten; edo txurro zalapartariak zinean jaten, lekutakoa pasatzen zuten, ingurukoek ixiltzeko esaten ziotenean. Ez zaitut maite, horregatik lotan zaudenean zorri guztiak bilatzen dizkizut gero eguzki-bainuak emateko. Larunbatean ez naiz ohera sartuko, horrela arkitu ahalko ditut lehengo egunean galdu-tako bonbillak. Norbaiti esan zion begi arrapatzaileak edo hori... ez, ez zuten ulertzen. Hain mundutik at! Freia.

Hortaz konturatu zen bere amarekin etxean zegoen egun batean. Euskalduna izanik zergatik ez dizu aitak gona gorri-rik ekarri? Ohartu al zara zer txorimalo ederrak teltatuetan? Ama ixilik. Bai orduan konturatu nintzen.

Ez zekien zergatik egiten zuen hainbeste bero, baina gizona zeru berdetik zintzilik hila irriparre ironiko batez ikusi zuenean, ulertu zuen. Itsasoruntz; burua gorputzetik deslotuz ur gorri-
ra bota zuen.

MIKEL HZ. ABAITUA

xalbador gogoan

Fernando Aire, «Xalbador» Urepeldar bertsolaria hil zeneko hirugarren urtea dugu aurtengo Azaroaren 7an. Hain bertsolari ospetsua izanik eta gai horretan euskal kulturak zor diona nola hala ordaindu nahiz hemen argitaratzen dugu «Xalbador»en bertso sail bat. Xalbadorren sentimendua ez zen nola halakoa eta bertso sail horretan, Ezpeletan hil ziren hiru beltzei buruzko gogoetan, ikus dezakegu zer nolako bihotza zuen. Xalbadorrek ere hildakoak beti gogoan zituen bezala, guk ere hala dugu Urepeldar bertsolari zena.

ezpeletan hil hiru beltzak

Gauza triste bat publikatzeko kantatzera naiz abian, horra zer berri zabaldu zaukun berriki Euskal herrian. Laguntza faltak berekin duen pairamenaren erdian, hiru gizonek beren bizia galdu dutela mendian.

Etziren gure arrazakoak mendian galdu direnak, Jainko jaunaren bixtan ordea anaiak dirade denak. Kolorez beltzak izanagatik heiek ere ama banak, bertzek bezala sofriturikan mundu hontara emanak.

Afrikatikan hunat zatozin eginik bide luzea, ezin jasana zuketen nunbait herriko ezin bertzea. Beren bizia hobetu nahiz gosez ta hotzez hiltzea, basihiziek gorena dute holako heriotzea.

Diru zuteno laguntzaileak bazituzten ene ustez, baina zonbaiten karitatea egiten da diru hutsez. Hartarik kanpo axola guti bertzen arima gorputzez, gauza horrek nau orroitarazten Judas-ez eta Jesus-ez.

Ezin bertzea berekin dakar betitik herri pobreak, hango jendea tirriatzen du bizimodu bat hobeak. Haren ondotik zabiltzalarik hil dira dohakabeak, ai! Ezpeletan aurtan nolako primaderako loreak.

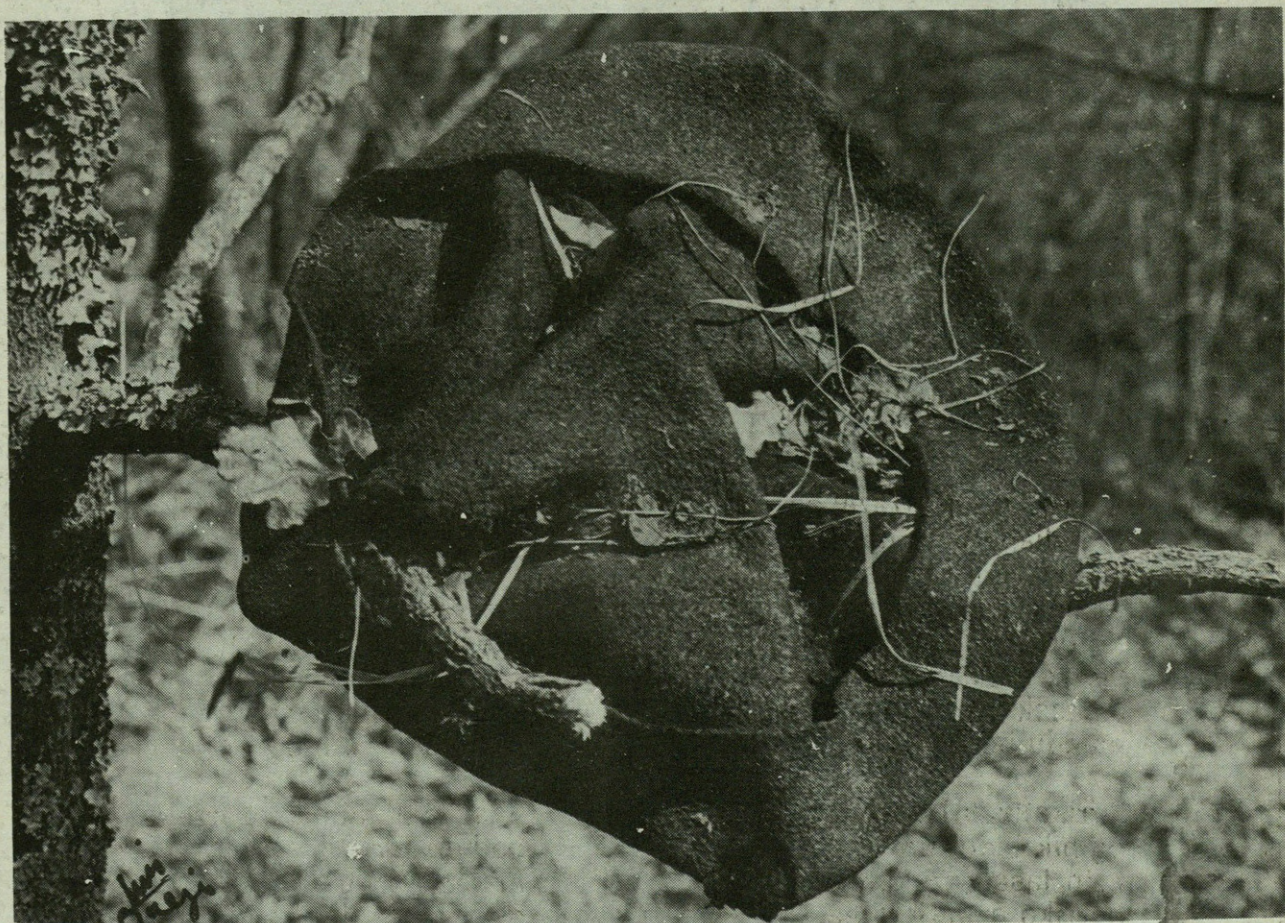
Basihiziak kontserbatzeko badute lege bipilik, heietan zonbat ihiztatzeko gizonak ez du perilik. Eta gizonak norbaiten faltaz mendian goseak hilik, lege horien sustatzaileak gelditu dira ixilik.

Boteretsuak hilargiraino
igan zauzkigun orduan,
nehoiz bezanbat injustizia
ikusten dugu munduan.
Batzu dirutan emokatuak
gako guztiak eskuan,
eta bertzeak ogia galdez
biziaren irrixkuan.

Dirua deno gure nagusi
ikusiren da holako,
aberatsentzat atekak zabal
hertsu pobreadendako.
Iduritzen zaut gizona bada
erreprobetxurik gabeko,
bidea libro behar lukela
nahi lekura joaiteko.

Arrotz horiek horrela hiltzen
ikusiz gure artean,
nolaz eduki ginezakegu
kontzientzia bakean.
Orroit gaitezen arratsalde batez
galbarioko mendian,
gu guzientzat hil zela Jesus
Kurutzte baten gainean.

Jesus maitea otoitzez nago
Kurutztearen oinetan,
ixuri duzun odol saindua
ez dadila debaldetan.
Gure lurtean hil zure haurrak
harzkitzu otoi besotan,
arraza berex eta mugarik
ez den erresuma hortan.

euskeraren aldeko legeak ala euskadiko jendea aurrelariagoak?

Bagenekien Euskal Herrian euskaraz egiteko eskubidea genuena eta bagenekielako eskatzen genuen behin eta berriz eskubide hori. Zor zaigun eskubide horren zati bat legeen bidez eman digute eta paperean idatzita dago euskaldunok, nahi dugunean, Euskal Herrian euskara erabiltzeko eskubidea dugula.

Legeek, paperean behintzat, errekonozitzen digute euskara erabiltzeko eskubide hori; baina Euskadiko erdiak baino gehiagok ez digu errekonozitzen oraindino eskubide hori euskaraz hitz egin nahi dugunoi.

Legeek errekonozitzen badute Euskadiko edonork duela Euskadin euskaraz egiteko eskubidea, jendeak legearen mailan egoteko —ez giza eskubideen mailan, legearen mailan baino— ulertu egin behar dio guttienez euskaraz egiten duenari. Ez dut esaten euskaraz erantzun behar dionik, zer esan duen ulertu egin behar diola baino. Gaurko «demokrazia» legeen kontra ez ibiltzeko, bada, Euskadin bizi nahi duten guztiek euskara pasiboaren jabe behintzat izan behar dute.

Bestela euskaraz egin nahi duenak bi jokabide baino ez ditu euskara ulertzen ez dutenekin: edo harremanik izan ez edo erdara hartu harremanetarako.

Euskadi komunitate bat dela esan ohi da. Beraz, komunitate batetan bizi direnek harremanik ez izatea ez da gizatarra; eta, guttiago, legeek errekonozitzen duten hizkuntza baten jabe, ulertze mailan soil soilik gainera, izan nahi ez duela ko komunitate horretako talde batek komunitate hori bi zatitan partiturik egotea edo euskaldunek

beren hizkuntza erabiltzeko eskubideari amore eman beharra izatea, komunitateko talde bat besteen eskubide jakin baten aurrean pausorik ttikiena ere emateko prest ez egotearren. Jende batek, egia da, ez du euskara ikasteko posibilitaterik, nahiz eta ulertze mailan bakarrik izan; baina askok eta askok badu. Hala

ere ez du ikasten. Eta ez du ikasiko oraindino behintzat. Geroago, indarren koerlazioa aldatuko balitz eta Euskadin norbait izateko euskara jakin beharra balego, seguru nago hauetariko gehienek hitz egiten ere (eta oso ongi gainera) ikasiko luketela.

Euskara ulertze mailan gaur ikasteko posibilitaterik ez dutenek, ostera, gero ere ez dute posibilitaterik izango; eta orduan ere, gaur bezala, jende xehe eta maitagarri izango da; besteak, ostera, orduan ere gaur bezain iguingarri eta atzerakoi. Eta, gainera, beti bezain Euskal Herriaren etsai.

JULEN KALZADA

hiztegia

Aieru: Señal

Albaitero: Veterinario

Aldaba: Aldaba

Aldeko(tu): Favorecer(-ido)

Alderantzi: Reverso

Azkar(tu): Fortalecer(-ido)

Bagil: Ekain, Junio

Basehiza: Animal salvaje

Begirune: Respeto

Bekain: Ceja

Besaulki: Butaca

Betazal: Párpado

Buraso: Guraso

Dohainik: Gratis

Dohakabe: Desgraciado

Entzungor: Sordo

Erna(tu): Germinar(-ado)

Gizatarra: Humanista

Goroldio: Musgo

Goseti: Hambriento

Higi(tu): Moverse(-ido)

Hiltegi: Matadero

Hits: Pálido

Izai: Abeto

Izu: Temor

Kinka larria: Momento crítico

Luma: Pluma

Noraezean: Sin rumbo fijo

Oilar: Gallo

Ontsalar: Normalmente

Ostera: Al contrario

Otoi: Por favor

Ozen: Sonoro

Pairamen: Sufrimiento

Peril: Peligro

Saihets: Costado

Sator: Topo

Tori!: ¡Toma!

Trakets: Torpe

Txorimalo: Espantajo

Urduri: Preocupado

Zaukun: Zaigun

Zerrepel: Tibio

Zikoitz: Avaro

Zonbeit: Zenbait

Zorabiagarri: Mareante

Zorri: Piojo

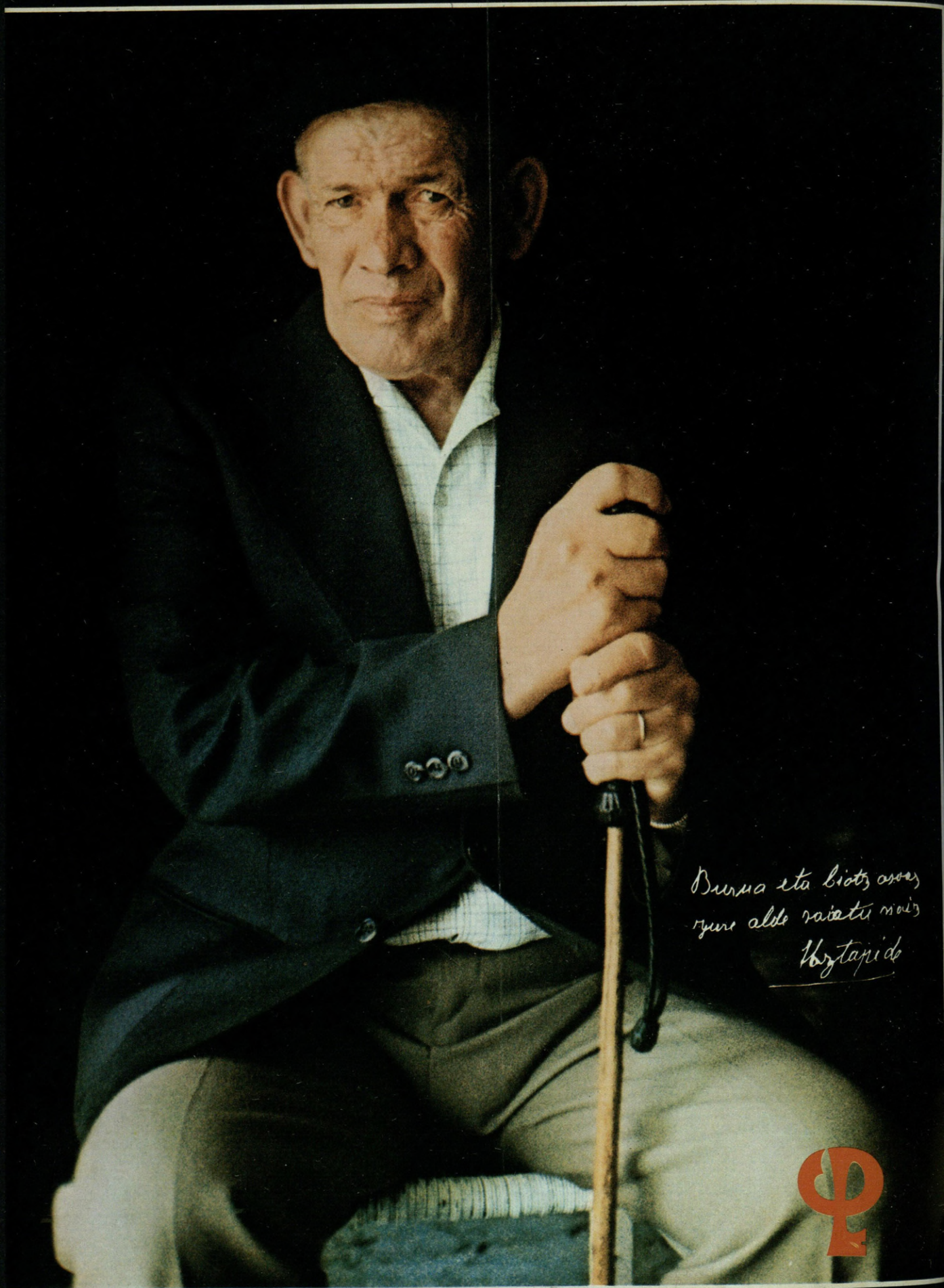
Zorroztu: Afilar(-ado)

Zuzi: Tea

DEL PARA EUSKAL PRENTSA

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

*Burua eta biotz osoak
gure alde saiatu naiz
Uztapide*

